

SATU KANNINEN & HELI MARKKULA

Kirja **rasismista** ja siihen puuttumisesta.

SATU KANNINEN & HELI MARKKULA

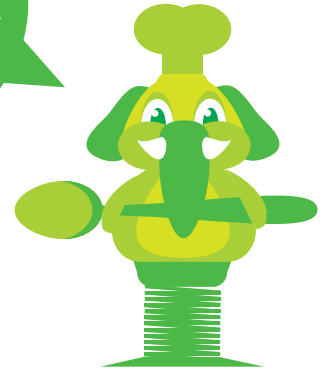
r-

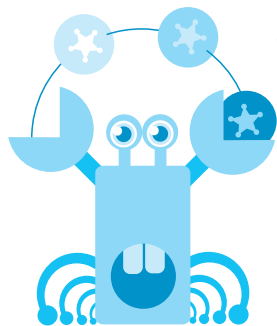
sana

ISBN: 978-952-5706-56-7

Kirja rasismista ja siihen puuttumisesta.

BY THE WAY,
MÄ JA EMÄNTÄ
OLLAAN SINIRAPU-
KRIITTISIÄ.

**SINIRAVUT
MAKSAA VERO-
RAHOILLAAN
ROBOTTIEN
BEMARIT JA
KHATIT.**

Saatteeksi

TÄMÄNHETKINEN yhteiskunnallinen ilmapiiri sallii rasistisia lausuntoja ja kannanottoja. Rasismi- ja vihakirjoittelun määrä on kasvanut erityisesti verkossa, mikä näkyy myös nuorten suosimissa verkkoympäristöissä. Tämän kirjan idea syntyi kohtaavan nuorisotyön tarpeista verkossa¹, sillä pelko saa nuorten netti-keskusteluissa paljon tilaa. Pelko luo uhkakuvia muun muassa maahanmuutosta, maahanmuuttajista ja islamista. Pelkojen ja ennakkoluulojen tilalle tarvitaan tietoa ja pohdintaa siitä, minkälainen on ”normaali” suomalaisuus tai suomalainen yhteiskunta. Kirjan lähestymistavaksi on harkitusti valittu rasisminvastaisuus, koska rasismi on suomalaisessa yhteiskunnassa, myös nuorten keskuudessa todellista.

OLEMME PEREHTYNEET nuorisotyön ja -toiminnan rasisminvastaisuuden haasteisiin, joita muun muassa nuorisotutkimusverkoston tutkijat ovat monissa tutkimuksissaan² tuoneet esiin. Olemme kouluttaneet nuorisoalan ammattilaisia rasismista ja siihen puuttumisesta, keskustelleet nuorten kanssa verkossa ja järjestäneet kampanjoita rasisminvastaisuuden edistämiseksi. Näiden näkemysten ja kokemusten pohjalta olemme kirjoittaneet tämän kirjan. Lähtökohtana meillä on ollut se, mitä tietoja ja taitoja verkkotyötä tekevä aikuinen tarvitsee, jotta rasisminvastaisuus toteutuisi. Kirja antaa tähän kysymykseen vastauksen.

PITÄESSÄMME METELIÄ rasismista ja siihen puuttumisesta toivomme yhä useamman uskaltavan puhua oikeudenmukaisuuden puolesta. On tullut aika tehdä konkreettisia tekoja. Hyviä lukuhetkiä!

Helsingissä 7.11.2011

SATU KANNINEN JA HELI MARKKULA

projektisuunnittelijat, NoRa – NoRacism -hanke,

Pelastakaa Lapset ry ja Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus

Mikä kirja?

R-SANA – kirja rasismista ja siihen puuttumisesta on tarkoitettu nuorten parissa toimiville ja ennen kaikkea nuorisotyöhön ja -toimintaan, jossa käytetään työvälineenä myös verkkoa.

Kirjaan on koottu tarvittavia tietoja ja taitoja, jota tarvitaan rasisminvastaisessa nuorisotyössä ja -toiminnassa. Kirjassa käsitellään kysymyksiä ja aiheita, jotka puhututtavat sekä valtaväestön nuoria että nuorisotyöntekijöitä.

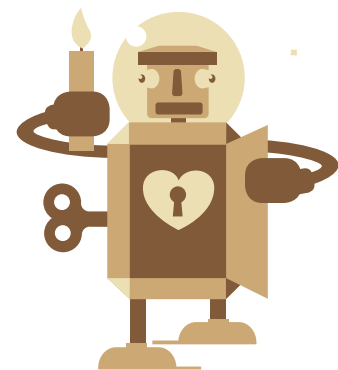
Olemme pohtineet polttavimpia kysymyksiä ja väitteitä, joita meille on esitetty verkossa toimiessamme tai kouluttaessamme nuorisoalan ammattilaisia. Pohdimme kirjassa vastauksia kysymyksiin ja väitteisiin sekä annamme välineitä avoimelle dialogille ja puuttumiselle. Toivomme, että pohdintamme valottavat rasismia ilmiönä ja tuovat esiin sen ilmenemisen moninaisuutta.

Vastausehdotuksemme kysymyksiin eivät ole tyhjentyviä, mutta antavat suuntaa keskusteluille, joita on hyvä jatkaa omassa työyhteisössä.

Kirjan eri osissa on esitetty kysymyksiä, joiden avulla voi itse pohtia käsiteltäviä teemoja sekä haastaa nuoria keskusteluun.

KIRJA ALOITTAA pohtimalla rasismien kasvualustaa, pelkoja ja ennakkoluuloja. Toisessa ja kolmannessa osassa määritellään rasismi ja avataan sitä, miten se ilmenee nuorten arjessa, ja erityisesti verkossa, sekä miten siihen tulisi puuttua. Neljännessä osassa tuodaan esille, miten rasismien kokemus vaikuttaa nuoreen ja millaista tukea rasismia kokenut nuori tarvitsee. Lopuksi pohditaan sanojen merkitystä ja sananvapautta.

Jokaisen osan lopusta löytyy esimerkkejä kampanjasta tai kilpailusta rasisminvastaisuuden toteuttamiseksi ja näkyväksi tekemiseksi. Jos vastaan tulee *kursivoitu* ja epäselvä käsite, kannattaa katsoa sille selitys kirjan lopusta kohdasta ”käsitteitä”.

Sisällys

JOHDANTO

Rasisminvastaisen nuorisotyön lähtökohtia 8

OSA 1

Rasismien kasvualusta: pelot ja ennakkoluulot 12

Mitä ennakkoluulot ovat?	14
”Ne ei kuulu tänne!”	15
”Hei, mut maassa maan tavalla!”	17
”Puhdas suomalaisuus katoaa”	18
”Islam valtaa Euroopan”	19
Erilaisuuden kohtaamista ja ennakkoluulohin pureutumista:	
Ihmislainaamo	20
Moninaisuus, oivallus ja dialogi (MOD)	21

OSA 2

Monenlainen rasismi 22

Mitä rasismi on?	24
“En ole rasisti, olen roturealisti”	26
Kulttuurien paremmuusjärjestys: kulttuurirasismi	27
Miten rasismi näkyy nuorten arjessa?	28
“Suomalaiset saattavat olla rasisteja, mutta ovathan maahanmuuttajatkin rasistisia kantaväestöä kohtaan”	30
Vähemmistöjen keskinäinen rasismi	31
”Eikö maahanmuuttoa sitten muka saa kritisoida? Heti leimataan”	32
Taide rasismien käsittelyssä:	
Statement-videokilpailu	33
Art Against Racism – rasisminvastainen taidetyöpaja nuorille	33

OSA 3

Rasismien erityispiirteet ja niihin puuttuminen verkossa 34

Millaisia muotoja rasismi saa verkossa?	36
Rasismia julistavat ääriyhmät	38
Mitä tehdä löytäessään rasistista materiaalia verkosta?	39
Kriittistä vuoropuhelua verkossa aikuisen ohjaamana	40
Miten keskustella rasistisista kannanotoista nuoren kanssa?	42
Rasisminvastaista vaikuttamista verkossa:	
Teemaillat verkossa	45
Olen ..., vastustan rasismia -kampanja	45

OSA 4

Rasismilla on kokijansa 46

”Niiden mielestä olen joku outo friikki”	48
”Ei aikuiset tee mitään vaikka niille kertois”	50
Tietoa omista oikeuksista	50
Rasismiin puuttumisen kohteena koko yhteisö	51
Miten ohjata nuorta eteenpäin?	53
Rasismien kokemusten käsittelyä: Vertaistuellisia keskusteluja verkossa	54
”Aina otetaan esiin rasismikortti”	55

OSA 5

Sanoilla on väliä 56

”Hei, se oli vain läppä!”	57
”Mä en tarkoita sitä n*****-sanaa loukkaavasti”	58
Mitä on vihapuhe?	60
Sananvapaus ja sitä rajoittavaa lainsäädäntöä	61
Käsitteitä	64
Viitteet	67
Lähteet	69

Rasisminvastaisen nuorisotyön lähtökohtia

NUORISOTOIMINTA, joka ottaa huomioon rasisminvastaisuuden, mahdollistaa nuorelle turvallisen tilan tulla, olla, osallistua ja vaikuttaa. Tämä luo pohjaa ilmapiirille, jossa jokainen hyväksytään omana itsenään niin pitkälle kuin tämä oleminen ei loukkaa kenenkään muun vastaavaa oikeutta.³ Tällaisessa ilmapiirissä rasismi ei todennäköisesti saa voimaa siipiensä alle niin paljon kuin ilmapiirissä, jossa rasismia ei ehkäistä työntekijöiden keskuudessa eikä sitä ole pohditu nuorten kanssa⁴.

Tässä luodaan katsaus kirjan tausta-ajatukseen, mitä rasisminvastaisuus tarkoittaa ja mitkä ovat rasisminvastaisen nuorisotyön tavoitteet. Nämä lähtökohdat ja linjaukset tarkentuvat kirjan tulevissa osissa, mutta aluksi niitä tarkastellaan kootusti.

Rasismien eri muotojen tunnistaminen

RASISMINVASTAISUUDESSA on tärkeää tunnistaa rasismien monenlaiset muodot. On ymmärrettävä rasismien kasvualustaa, pelkoja ja ennakkoluuloja sekä kartutettava tietoutta rasismista ilmiönä: mistä siinä on kyse, miten se ilmenee nuorten arjessa ja mikä on sen historia?

Tunnistaakseen rasismia aikuisen tulee tarkastella omia asenteitaan suhteessa esimerkiksi *monikulttuurisuuteen*, maahanmuuttoon ja maahan muuttaneisiin. Mitä ennakkoluuloja tai pelkoja työntekijällä itsellään on tai mitä hän ajattelee kulttuurisesta moninaisuudesta, erilaisuudesta, samanlaisuudesta ja kuinka

näiden asioiden suhteen tulisi toimia? Omien asenteiden tunnistaminen auttaa tunnistamaan muiden asenteita ja niiden erilaisia ilmaisutapoja. Tältä pohjalta huomion kiinnittäminen nuorten moninaiseen rasismiin on mahdollista.⁵

Rasismien ilmenemisen myöntäminen

NUORISOTYÖNTEKIJÄN ja koko työyhteisön tulee myöntää rasismien olemassaolon mahdollisuus sekä ottaa rasismien kokemukset vakavasti. Rasismia ei välttämättä havaita: ”meidän toiminnassamme ei ole rasismia”. Tällöin saatetaan estää rasismien uhreja määrittämästä rasismia rasismiksi, tuomasta sitä julki ja saamasta oikeutta. Rasisminvastaisen työn kannalta olisi tärkeää nostaa esiin kysymys: onko meidän toiminnassamme rasismia? Mikäli meidän toiminnassamme olisi rasismia, mitä tulisi tehdä? Tämä avaa mahdollisuuden rasismien tunnistamiseen ja viestittämään, että rasistisiin ilmiöihin suhtaudutaan niiden vaatimalla vakavuudella. On eri asia ilmaista, että rasismia ei hyväksytä, kuin väittää että sitä ei ole.⁶

Aktiivinen ja systemaattinen puuttuminen rasismiin

RASISMIEN TUNNISTAMISESTA tulee seurata siihen puuttuminen. Puuttua voi rasistisiin ilmauksiin, puhetapoihin, vitseihin tai symboliikkaan; puuttuminen voi olla keskustelun käynnistämistä, stereotyyppien kyseenalaistamista tai muiden näkökulmien tarjoamista nuoren ajatuksien rinnalle. Ohjaajalta edellytetään kannanottoja ja nuoren haastamista. Tämä saattaa tarkoittaa oman mukavuusalueen ulkopuolelle astumista ja konfliktien keskelle asettumista. Haastaessa on hyvä, jos ohjaajalla on tietoa maahanmuuttoon ja *monikulttuurisuuteen* liittyvistä kysymyksistä, kuten eri kulttuureista, uskonnoista, maahanmuuttaneiden elinoloista ja esimerkiksi heidän saamistaan sosiaalieduista. Kaikkea ei

tarvitse kuitenkin tietää itse, vaan asioista voi tarvittaessa ottaa selvää. Riittää, että on rohkea ja puuttuu jokaisella kerralla rasismiin.⁷

Rasismia kokeneen nuoren tukeminen

NUORTEN KOKEMAN RASISMIN käsittely vaatii tietoa rasismien moni-ilmeisyydestä ja herkkyyttä kuunnella nuorten omia kokemuksia.⁸ Nuorisotyöntekijän tulee ymmärtää *monikulttuuristen nuorten* todellisuutta ja rasismien kokemuksia – missä ja millaista rasismia nuoret kohtaavat. Aikuisen tulee ottaa rasismien kokemuksista puhuva nuori vakavasti, eikä nuoren kokemusta saa mitätöidä. Rasismi tulisikin määritellä sitä kokeneiden nuorten kuulemisen kautta. Empatian ja ehdottoman tuen osoittaminen voi taata sen, että vastaavia kokemuksia on mahdollista jakaa toistekin.⁹

Rasisminvastaisuutta, ei hiljaista suvaitsevaisuutta

JONKIN ASIAN VASTUSTAMINEN voi tuntua vieraalta lähestymistavalta: helpompi olisi vain puhua yleisesti suvaitsevaisuudesta. Kirjassa paneudutaan nimenomaan rasismiin ja rasisminvastaisuuteen, sillä se on osa nuorten arkittodellisuutta. Nuoret myös itse toivovat, että puhuttaisiin mieluummin rasismista ja sen vastustamisesta kuin suvaitsemisesta.^{10, 11} Rasismi ilmenee monin eri tavoin, joten sen vastustamisen tavatkin vaihtelevat. Tarvitaan monenlaista rasisminvastaisuutta.¹²

Nuorisotyössä ja -toiminnassa rasisminvastaisuutta on tärkeää pitää esillä erilaisten tiedotus-, koulutus- ja kilpailukampanjoiden avulla, mutta yhtä tärkeää on myös puhua ja toimia rasismia vastaan jokapäiväisessä arjessa. Rasisminvastaisuus on aktiivista rasismia tuottavien ajattelutapojen kyseenalaistamista sekä monitahoista tiedon lisäämistä rasismista ja rasisminvastaisuudesta.

Rasisminvastaisuus on kaikkien vastuulla

TODISTUSTAAKKA rasismista ei lepää vain sitä kokeneiden harteilla, vaan rasismiin puuttuminen on kaikkien asia. Rasismi on yhteiskunnallinen ongelma, joten eri tahojen on puuttuttava siihen.¹³ Organisaatiossa tulee luoda rasisminvastaiset linjaukset (esim. yhdenvertaisuussuunnitelma), jotka vaativat koko yhteisön sitouttamista ja kouluttamista. Ohjaajilla tulee olla yhteinen strategia *yhdenvertaisuuden* edistämiseen ja rasismien ehkäisemiseen sekä yhteiset rasisminvastaiset toimintasäännöt puuttumiseen.¹⁴

Rasismin kasvualusta: Pelot ja ennakkoluulot

Tämä osa käsittelee rasismin kasvualustaa: pelkoja ja ennakkoluuloja eli sitä, mistä rasismi kumpuaa ja mikä tuottaa rasismia. Osiossa on esitetty neljä väittämää, jotka käsittelevät uuden tai erilaisen kohtaamista, suomalaisuutta sekä islaminvastaisuutta. Nämä teemat saavat verkossa paljon tilaa ja puhututtavat sekä nuoria että aikuisia ja etenkin *valtaväestöön* kuuluvia. Väittämiin on esitetty ehdotuksia sille, mitä keskustelu näistä aiheista voisi sisältää.

Mitä ennakkoluulot ovat?

ENNAKKOLUULOT ovat oletuksia, jotka syntyvät yleensä tietämättömyydestä ja kohdistuvat uuteen sekä erilaiseen, kuten esimerkiksi muista maista tuleviin ihmisiin. Ennakkoluulot ja pelot eivät kuulu pelkästään suomalaisille, vaan myös maahanmuuttajataustaisilla on omat ennakkokäsityksensä suomalaisista tai suomalaisuudesta¹⁵ (kts. Osa 2, “Suomalaiset saattavat olla rasisteja, mutta ovathan maahanmuuttajatkin rasistisia valtaväestöä kohtaan” ja Vähemmistöjen keskinäinen rasismi).

Kaikilla ihmisillä on ennakkoluuloja. Ennakkoluulot helpottavat ihmisiä hahmottamaan maailmaa tekemällä monimutkaisista ilmiöistä yksinkertaisia. Tietämättämmekin jaamme ihmisiä eri ryhmiin, mutta merkityksellistä on se, millaisia arvostuksia ja asenteita liitämme niihin. Toisin sanoen, pidämmekö joitakin ryhmiä parempina kuin toisia? Annammeko runsaasti negatiivisia ominaisuuksia tietyille ryhmälle, jolloin ennakkoluuloista voi syntyä pelkoja? Olivatpa ennakkoluulot myönteisiä tai kielteisiä, ne on aina muodostettu ilman riittäviä perusteita. Oleellisinta onkin tunnistaa omat pelot ja ennakkoluulot, kohdata ne sekä käsitellä niitä.¹⁶

Julkisessa keskustelussa on väitelty paljon siitä, leimataanko ennakkoluulot liian helposti rasismiksi. Ennakkoluulot eivät itsessään ole rasismia, mutta ne voivat johtaa siihen. Esimerkiksi vieraan pelko voi luoda rasismille kasvualustaa, jos muualta tulleet nähdään uhkana suomalaiselle kulttuurille tai jos pelä-

Mistä ennakkoluulot syntyvät?
Onko minulla ennakkoluuloja?
Onko kaikilla ennakkoluuloja?
Mistä tiedän, että kyseessä on ennakkoluulo, eikä tosiasia?

tään, että kulttuurit sekoittuvat¹⁷ (kts. Osa 2, Kulttuurien paremmuusjärjestys: kulttuurirasismi). Jotta pelot eivät muuttuisi vihamielisyydeksi muualta muuttaneita kohtaan, on tärkeää pysähtyä pohtimaan omia ajatuksia: perustuvatko ne fiktioihin vain faktoihin?

”Ne ei kuulu tänne!”

VERKOSSA NÄKEE USEIN tällaista nationalistista eli kansallismielistä argumentointia, joka perustuu siihen, että jokaisella kansalla on oma paikkansa maailmassa, jossa sen tulisi pysyä.¹⁸ Lausahdus ”ne ei kuulu tänne” vetoaa siihen, että joku tai jokin ei kuulu Suomeen. Nationalistisuus muuttuu ongelmalliseksi erityisesti silloin, kun oman kansan oletetaan olevan muita parempi tai kehittyneempi. Taipumusta pitää oman *etnisen* ryhmän arvoja ja käyttäytymismalleja luonnollisesti oikeina ja parempina kuin muiden kutsutaan etnosentris-miksi¹⁹ (kts. Osa 2, Kulttuurien paremmuusjärjestys: kulttuurirasismi).

Jos nuori kommentoi: ”*Ne ei kuulu tänne*”, ajatusta on hyvä lähteä kyseenalaistamaan asia kerrallaan. Voi vaikkapa aloittaa kysymällä, ketkä ”ne”? Jos väite tarkoittaa *maahanmuuttajia*, kysy tarkentavia kysymyksiä: keitä maahanmuuttajia tarkoitat? Miksi ”ne” eivät kuulu tänne? Oletko sitä mieltä, että kellään ei tulisi olla oikeutta muuttaa maasta toiseen? Valitettavan usein maahanmuutosta tai maahanmuuttajista puhuttaessa kaikki muuttajat yleistetään yhdeksi ryhmäksi. Suomeen tullaan kuitenkin monista eri syistä: osa tulee töihin, osa parisuhteen takia, osa sotien tai ekologisen kriisin aiheuttamina *pakolaisina*, osa opiskeluiden tai monien muiden syiden takia²⁰. Töihin tulevat toivotaan usein tervetulleiksi Suomeen, vaikka toisaalta heidänkin pelätään vievän suomalaisten työpaikat, kun taas humanitaarisista syistä tulleet, kuten *turvapaikanhakijat* tai *pakolaiset*, arveluttavat enemmän.

Humanitaarisesta maahanmuutosta keskustellaan verkossa paljon. Keskusteluissa pohditaan monesti, eikö olisi parempi hoitaa pakoon johtaneet ongelmat

lähtömaassa tai miksi Suomen pitää maksaa muiden ongelmista. Olisi parempi, että jokaiselle voitaisiin turvata ihmisten fyysinen koskemattomuus, osallistumisoikeus, elämisen perustarpeet ja muut ihmisoikeudet niin, ettei kenenkään tarvitsisi lähteä asuinsijoiltaan pakkotilanteessa. Valitettavasti tämä ei kuitenkaan auta hengenvaarassa olevia ihmisiä tai niitä, joita uhkaa esimerkiksi mielihoidonvankeus tai epäinhimillinen kohtelu.²¹ Suomi on myös sitoutunut kansainvälisillä sopimuksilla humanitaariseen maahanmuuttoon²². Lisäksi kansainvälinen siirtolaisuus ei tietenkään ole pelkkää maahanmuuttoa, vaan myös maastamuuttoa: Suomi on aina ollut enemmän maastamuuttomaa kuin maahanmuuttomaa.

Ihmisen tulee pystyä ymmärtämään ja käsittelemään jatkuvaa muutosta: kulttuurit sekoittuvat ja rajat häilyvät²³. Koska Suomi on osa globalisoituvan maailman kehitystä, meillä kohdataan yhä enemmän maahanmuuttoa ja kulttuurista vuorovaikutusta. Ratkaisevinta rauhanomaiselle ilmapiirille tai yhdessä elämiselle on se, miten kansalaisyhteiskunta ja kansalaiset sen jäseninä onnistuvat ratkaisemaan maahanmuuttoa, *integroitumiseen* ja suomalaisen yhteiskunnan vastaanottavuuteen liittyvät kysymykset.²⁴

- Miksi ihmiset muuttavat maasta toiseen?**
- Miksi Suomeen muutetaan?**
- Mitä** tarkoittaa pakolainen / turvapaikanhakija / maahanmuuttaja?
- Mitä** tarkoittaa kulttuuri?
- Mitä** tarkoittaa monikulttuurisuus?
- Onko** ihmisillä oma luonnollinen paikka maailmassa?
- Miksi ja miten se on syntynyt?**

”Hei, mut maassa maan tavalla”

NÄINHÄN SE ON, että Suomessa ohjenuorana ovat Suomen lainsäädäntö ja kansainväliset ihmisoikeussopimukset, joihin Suomi on sitoutunut. Maahanmuuttaneilta ei tule hyväksyä sellaisia toimia, joista *valtaväestöäkin* rangaistaisiin. On selvää, että ihmisten tulee noudattaa kyseisen maan lakia, olkoot he maan kansalaisia tai eivät. Ajatuksessa ”maassa maan tavalla” kiinnostaa enemmänkin se, mitä muuta sillä tarkoitetaan kun lakeja. Mikä on tämän maan tapoja? Ketkä päättävät näistä tavoista? Voiko maan sisällä olla monia erilaisia tapoja? Ovatko kaikki suomalaiset tavat sellaisia, joita haluamme muidenkin oppivan ja toistavan?

Moninaistuvassa yhteiskunnassa vaaditaan joustavuutta paitsi muualta tulleilta myös *valtaväestöltä*. Tätä kutsutaan kahdensuuntaiseksi *integraatioksi*. Jotta *maahanmuuttajien* kotoutuminen uuteen maahan sujuisi hyvin, sekä heiltä itseltään että *valtaväestöltä* vaaditaan sopeutumista ja uuden oppimista; kotoutuminen edellyttää maahanmuuttajien ja *valtaväestön* vuorovaikutusta ja yhteistä toimintaa. Maahanmuuttajat omaksuvat kieltä ja toimintatapoja, kun taas *valtaväestö* voi tukea ja helpottaa kotoutumista esimerkiksi puhumalla maahanmuuttajalle selkokieltä ja antamalla tilaa toimia toisillakin tavoilla.²⁵

- Kuka** päättää ”maan tavan”?
- Voiko** maan sisällä olla monia erilaisia tapoja?
- Ovatko** meidän tapamme aina sellaisia, joita haluamme muidenkin oppivan ja toistavan?

”Puhdas suomalaisuus katoaa”

VERKKOKESKUSTELUISSA käy välillä ilmi pelko suomalaisuuden katoamisesta maahanmuuton seurauksena. Verkosta löytyy esimerkiksi sivusto, jonka perustajien mielestä suomalaisuus tarkoittaa tiettyjä erityispiirteitä: suomalainen puhuu suomea, asuu Suomessa, on kristitty ja suomalaisen näköinen. Mitä oikeasti on suomalaisuus tai suomalainen kulttuuri? Miltä suomalainen näyttää? Millainen ihminen on tavallinen suomalainen? Kuka saa määrittää suomalaisuuden?

Suomalaisen yhteiskunnan tämänhetkinen olemus on muokkautunut aikojen saatossa. Ihmiset ovat aina muuttaneet maasta ja paikasta toiseen, keränneet erilaisia vaikutteita, tuoneet niitä mukanaan ja näin hiljalleen muokanneet ympäristöään. Eihän koko suomalaisuutta olisi nykyisessäkään muodossa, jollei tänne olisi tullut aikaisemminkin vaikutteita, jotka ovat sitten sekoittuneet vanhempiin kulttuuriin kerrostumiimme. Suomen oma historia ja nykyisyys kertovat siitä, miten erilaisista aineksista suomalaisuus on syntynyt.²⁶

Suomalainen kulttuuri on yhdistelmä muun muassa saksalaista ja venäläistä tietotaitoa ja pääomaa sekä kristinuskoa idästä ja lännestä. Kansallislaulunkin on säveltänyt syyntyperäinen saksalainen. On siis hyväksyttävä – halusi tai ei – että Suomi ei ole koskaan ollut yksikulttuurinen maa, vaan sekoitus monenlaisia aineksia. Ei ole mahdollista, että Suomessa asuisi vain *etnisesti* suomalaisia. *Monikulttuurisuus* on osa myös tämän päivän suomalaista todellisuutta.²⁷

Mitä oma kansalaisuus tai kulttuuri merkitsee minulle ja missä kaikessa se näkyy?

Mitä suomalaisuus tarkoittaa: minkä näköinen on suomalainen ja miten hän käyttäytyy?

Miltä minusta tuntuisi, jos minun oletettaisiin olevan tietynlainen vain siksi, että olen suomalainen tai valkoihoinen?²⁸

I Vuonna 2010 Suomen asukkaista **78,3** prosenttia oli luterilaisia, **1,1** prosenttia ortodokseja ja muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvia oli **1,4** prosenttia. Enemmistö maahanmuuttajista on kristittyjä: vuonna 2009 kaikista Suomessa asuvista ulkomailla syntyneistä oli kristittyjä **53–61** prosenttia, muslimeja **17–19** prosenttia ja uskonnottomia **11–21** prosenttia. Tämän lisäksi buddhalaisia, kansanuskon harjoittajia, hinduja, sikhettä ja juutalaisia oli kutakin noin **1–4** prosentin verran.³¹

”Islam valtaa Euroopan”

SUOMALAISESSA maahanmuuttokeskustelussa on jo pitkään kiinnitetty erityistä huomiota muslimitaustaisiin ihmisiin. Islam, islamilaisuus, muslimit ja islamofobia tuntuvat olevan maahanmuuttokriittisen keskustelun ytimessä. Verkossa näkyy islamilaisuuden pelko – pelätään ”islamin valtaavan Euroopan”.

Verkkokeskusteluissa ollaan tilanteessa, jossa islaminuskonnosta on haastavaa keskustella kiihottomasti²⁹. Sosiaalisessa mediassa sekä nuoret että aikuiset linkittävät palstoille monenlaisia epätieteellisiä tilastoja ja videoita, joissa yritetään todistella islamin ottavan vallan Euroopasta tulevaisuudessa. Nuorten kanssa on keskusteltava näistä, sillä videoilla ja tilastoilla luodaan uhkakuva, jotka lisäävät ennakkoluuloja ja pelkoja. Islaminvastaisen vihapuheen laajaa yleistymisen ja nimenomaan se, mitä siitä voi seurata, huolestuttaa: islamin uhkakuva olivat taustalla heinäkuussa 2011 Norjassa tehdyissä terroriteoissa³⁰.

IHMISET OVAT HUOLESTUNEITA islamilaisuuteen liittyvästä terrorismista. Varsinkin New Yorkin WTC-iskuun jälkeen islam on nähty läntisessä maailmassa uhkana, ja huoli liittyy eniten islamilaiseen radikalisoitumiseen. Ääri-ilmiot, radikalisoituminen ja terrorismi ovat oireita yhteiskunnallisesta epäta-sa-arvoisuudesta, jota voi ilmetä kaikissa yhteiskunnissa, uskonnoissa ja ideologioissa. On hyvä muistaa, että islam ei ole yhtä kuin terrorismi, eikä terrorismi yhtä kuin islam. Tällaisia pelkoja on hyvä lähteä purkamaan esimerkiksi pohtimalla muslimiväestön moninaisuutta Suomessa: osalle muslimeista uskonto on tärkeä, jotkut puolestaan ovat säilyttäneet muslimi-identiteetin, mutta eivät liity uskonnolliseen yhteisöön. Osa muslimeista on irtaantunut uskonnosta tai he ovat olleet jo maallistuneita Suomeen muuttaessaan.³² Emme siis voi leimata islaminuskaisia yhdeksi massaksi, kuten emme muitakaan uskonnollisia ryhmiä.

Mitä tiedän islaminuskonnosta?
Miten kristinuskon eri muodot näkyvät yhteiskunnassamme?
Millä tavoin kristillisyyden näkyminen ihmisten elämässä?

Erilaisuuden kohtaamista ja ennakkoluuloihin pureutumista: Ihmislainaamo

OLETKO KOSKAAN MIETTINYT, että Elävän kirjaston voisi viedä nuorten suosimiin verkkoympäristöihin? NoRa-hanke testasi Elävää kirjastoa Habbo-Hotellissa ja menetelmän nimeksi tuli Ihmislainaamo. Ihmislainaamo on yhdenvertaisuus- ja monikulttuurisuustyön toiminnallinen menetelmä, joka pyrkii edistämään moninaisuutta, ihmisoikeuksia ja ihmisarvon kunnioittamista erilaisten ihmisten välisen kohtaamisen ja vuoropuhelun kautta. Ihmislainaamo toimii kuten tavallinenkin kirjasto, mutta sähköisten kirjojen sijaan Ihmislainaamosta lainataan oikeita ihmisiä chat-keskusteluun. Lainaamon ihmiset

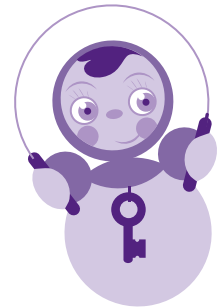
edustavat erilaisia *vähemmistöjä* ja muita ryhmiä, jotka kohtaavat syrjintää, ennakkoluuloja, stereotypioita ja rasismia. Näiltä ihmiskirjoilta voi kysyä asioita, joita olet aina halunnut kysyä, ja näin omat asenteet on helppo haastaa.³³

Moninaisuus, oivallus ja dialogi (MOD)

MOD eli Moninaisuus, oivallus ja dialogi -koulutusohjelma on kehitetty erilaisuutta ja identiteettiä koskevien ristiriitojen selvittämiseen. Se tähtää *yhdenvertaisuuteen* ja harjaantumiseen yhteisöllisessä monimuotoisuudessa. Kasvattajille suunnattu koulutus pyrkii tuomaan näkyviin sisäistetyt asenteet ja iskostuneet ennakkoluulot, jotka synnyttävät tai vahvistavat syrjiviä toimintamalleja. Syrjintä voi kohdistua esimerkiksi sukupuoleen, *etnisyyteen*, ihonväriin, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen.

Kaksipäiväisessä koulutuksessa pysähdytään tarkastelemaan omaa itseä ja omia ajatuksia erilaisuudesta sekä työstämään aktiivisesti omia ennakkoluuloja. Kurssi perustuu erilaisiin vuorovaikutustehtäviin, keskusteluihin, aivoriikkiin ja rooliharjoituksiin. Koulutusohjelma tarjoaa tietoa, työmateriaalia ja pedagogisia menetelmiä ihmisten erilaisuuteen liittyvien kysymysten käsittelyyn.³⁴

**KAHVIKUPPI-
PELLEJEN LUON-
TEESEEN KUULUU
LAISKUUS JA
RIKOLLISUUS.**

SINIPOSSUJEN
TULVAN
TAKIA PUHDAS
HAITARIPELLEYS
KATOAA.

Monenlainen rasismi

Tässä osassa määritellään rasismia ja vastataan yleisimpiin rasismia koskeviin kysymyksiin tai kommentteihin, joita kohdataan esimerkiksi verkkokeskusteluissa. Osassa pohditaan, mitä kaikkea rasismi on ja miten se ilmenee etenkin nuorten arjessa. Lisäksi tarkastellaan, miten rasismin historia näkyy edelleen ihmisten mielikuvissa ja asenteissa, vaikkakin usein pinnan alla. Lopuksi käsitellään myös *valtaväestön* ja *vähemmistöjen* asemaa suhteessa rasismiin.

Mitä rasismi on?

VERKOSSA on käynyt ilmi keskustelijoiden erilaiset näkemykset siitä, mitä rasismi tarkoittaa keskustelun eri osapuolille. Erilaiset näkemykset vaikeuttavat yhteistä keskustelua. Hämminki on hyvin ymmärrettävää, sillä rasismi on monimutkainen ilmiö, jonka eri puolet – oppi eri roduista, yhteiskunnassa vakiintuneet ja opitut tavat sekä arkipäivän kohtaamiset – kietoutuvat yhteen³⁵. Se on historiallinen ilmiö, joka muuttuu kansainvälisen, yhteiskunnallis-historiallisen ja poliittisen tilanteen myötä³⁶. Onkin tärkeää pohtia, minkälaista rasismi on juuri nyt tässä yhteiskunnassa, jossa elämme.

MITÄ SE RASISMI sitten oikeastaan on? Joskus rasismi määritellään kapeasti pelkästään ”rotuopiksi”, vaikka se on paljon muutakin. Rasismia on ihmisen tai ihmisryhmän asettaminen muita alempiarvoiseen asemaan esimerkiksi hänen ihonvärensä, kulttuurinsa, *etnisen* taustansa, äidinkieltensä tai uskontonsa vuoksi. Rasismia on myös väite, että ihmiset, joilla on esimerkiksi eri ihonväri tai jotka ovat kotoisin eri maasta kuin puhuja itse, olisivat vähempiarvoisia, esimerkiksi siten, että heillä olisi vähemmän oikeuksia kuin valtaväestöllä. Lisäksi rasismia on pitää tiettyjä ihmisryhmiä rikollisina, laiskoina tai vähemmän viisaina. Rasismia esiintyy totutuissa tavoissa, arjen tottumuksissa, asenteissa ja yhteiskunnan eri toiminnossa ja rakenteissa. Rasismi on läsnä myös lasten ja nuorten arjessa, esimerkiksi kouluissa.³⁷

RASISMI on aina sidoksissa yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja valtasuhteisiin, joissa jotkut ihmiset tai ihmisryhmät saavat äänensä kuuluviin, kun taas toiset joutuvat vaikenemaan. Kuinka moni *maahanmuuttajista* tai *vähemmistöjen* edustajista pääsee puhumaan ja ketä kuunnellaan mediassa? Valtasuhteisiin liittyy myös joidenkin kyky määritellä oma etninen, kulttuurinen tai uskonnollisen taustansa haluamallaan tavalla, kun taas joidenkin taustan oletetaan yksinkertaisesti olevan tietynlainen³⁸. Esimerkiksi hyvin usein Suomessa kaikki mus-

limit nähdään keskenään samanlaisina ja tiettyjä tapoja vaalivina, vaikka muslimit ovat moninainen joukko (kts. Osa 1, “Islam valtaa Euroopan”). Koulu yhteisössä vaikkapa somalitaustainen oppilas saatetaan taas hyväksyä tietystä auttetun roolissa, mutta jo esimerkiksi kalliit vaatteet voivat olla liikaa *valtaväestön* nuorille, jotka luovat tiukat kriteerit sille, minkälainen *vähemmistön* edustaja saa olla.³⁹

JOKAINEN MEISTÄ voi löytää itsensä määrittelemästä, mitkä tavat ovat ”normaaleja” ja ”oikeita”, mitkä taas ”poikkeavia” tai ”väärä”. Tällaista määrittelyä tehdessämme käytämme valtaa suhteessa toisiin. Rasismin ja valtasuhteiden kytöksiä voi tarkastella muun muassa seuraavien kysymysten avulla: Kuka joutuu aina selittämään, kuuluuko tänne vai jonnekin muualle? Kuka saa määrittää, mikä on rasismia ja mikä siinä satuttaa? Kenellä nuorisotyöntekijällä on valta sanoa, että rasismi ei ole ongelma hänen työpaikallaan?⁴⁰ Valitettavan usein ääneen pääsevät ne, joita rasismi ei kosketa omakohtaisesti tai jotka eivät välttämättä huomaa tai halua nähdä rasismin esiintymistä (kts. Osa 4, Rasismilla on kokijansa).

Rasismi on vakava ongelma ja sen käsittely tarvitsee erityistä huomiota, sillä on eri asia kieltää pääsy johonkin toimintaan esimerkiksi iän vuoksi kuin tehdä se ihonvärin perusteella.⁴¹ Rasismi on vaarallista, sillä sen tuloksena ihmiselä saatetaan kieltää kokonaan hänen ihmisarvonsa.

Mitä rasismi on?
Minkälaista rasismi on tämän päivän Suomessa?
Oletko joskus kohdannut rasismia? Missä tilanteessa?
Saatko itse määritellä, mihin kaikkiin eri ryhmiin kuulut (esimerkiksi etninen, kulttuurinen tai uskonnollinen), vai oletetaanko sinut usein automaattisesti tietyn ryhmän edustajaksi? Milloin saat määritellä itsesi ja missä tilanteissa olet vahvasti itse muiden oletusten kohteena?

“En ole rasisti, olen roturealisti”

VAIKKA ÄKKISELTÄÄN siltä kuulostaakin, roturealismi ei ole realismia, vaan rasismia, jonka asiasisältö ei muutu vähemmän tuomittavaksi nimitystä muuttamalla. Roturealismin käsite esiintyy nettikeskusteluissa taajaan. Keskustelijat väittävät olevansa roturealisteja mutta sanoutuvansa irti rasismista: he olettavat, että ihmisten välillä on syntyperästä johtuvia eroavaisuuksia, ja perustelevat mielipiteitään näillä oletetuilla eroilla. Perustelut puetaan usein tieteiliseen tietoon pohjautuviksi, vaikka ne ovat kuitenkin lähemmin tarkasteltuna epätieteellistä tai nykyisen tiedon valossa kestävättömiä. Näissä perusteluissa ”ihmisrotuja” kuvataan tietyillä kulttuurisilla ja uskonnollisilla jaotteluilla, joissa valkoinen ”rotu” kuvataan normiksi ja ideaaliksi muiden ryhmien näyttävyydessä vähempiarvoisina tai vääränlaisina.⁴²

ROTUOPILLA tarkoitetaan ajattelumallia ihmisryhmien perustavanlaatuisista eroavaisuuksista ja ominaisuuksista, joiden perusteella jotkut ryhmät katsotaan paremmiksi kuin toiset. Ajatusta ihmisroduista on jo kauan pidetty virheellisenä, mutta vanhat rasismin muodot eivät ole kadonneet. Rotuajatteluun perustuva rasismi näkyy yhä keskusteluissa, kuten roturealistiksi julistautumisena. Rotuoppeja saatetaan virheellisesti pitää jopa tosina, vaikka on jo pitkään ollut tiedossa, että ”ihmisrodut” ovat ihmisten luomia keinotekoisia luokitteluja⁴³ eikä ihmisen geneettisestä perimästä voi johtaa suoraan oletuksia esimerkiksi älykkyydestä tai muista ominaisuuksista.

Mitä tiedän itse ihmisten lokeroinnista “rotuihin”?
 Mistä olen oppinut nämä asiat?
Tiedetäänkö Suomessa tarpeeksi rasismin ja rotuopin historiasta sekä alistamisesta, kuten orjuudesta (kts. Osa 5, ”Mä en tarkoita sitä n*** -sanaa loukkaavasti”)?**
Millä tavalla historialliset rotuopit näkyvät vielä tämän päivän Suomessa?

Kulttuurien paremmuusjärjestys: kulttuurirasismi

NETTIKESKUSTELUISSA pohditaan usein tiettyjen ihmisryhmien sopimattomuutta Suomeen kulttuurisen erilaisuuden takia. Erilaisten ihmisten torjuminen saattaa olla rasismia tai vain tietämättömyyttä ja pelkoja. Yleisesti myös nettikeskusteluissa saatetaan vaatia, että *maahanmuuttajien* on luovuttava omien kulttuuriensa arvoista ja sulauduttava kulttuurisesti – tai poistuttava maasta⁴⁴. Tällaiset keskustelut ovat usein rasistisia, vaikkakin arjen kulttuurisista yhteentörmäyksistä tulee voida puhua ja niihin on hyvä etsiä ratkaisuja.

On myös tavallista, että rasismista sanoudutaan irti irrottautumalla perinteisistä rotuopeista. Asia ei kuitenkaan ole näin yksiselitteinen, sillä rasismia on monenlaista. Esimerkiksi Joensuussa tehdyn tutkimuksen mukaan rasistisesti suuntautuneiden nuorten perusteluissa rasismi ei pohjautunut ”rotujen” arvojärjestykseen, vaan pikemminkin kohdistui toisennäköisiin, toisentapaisiin, ”ei-samanlaisiin” ihmisiin kuin nuoret itse. Rasismi liittyi vihamielisyyteen, jonka syyksi kuvattiin usein kulttuurinen erilaisuus⁴⁵ (kts. Osa 1, “Ne ei kuulu tänne”).

KULTTUURIRASISMISSA ihmiskunta jaetaan kulttuurisiin tai historiallisiin perusteiden arvoasteikollisiin ryhmiin siten, että omaa kulttuuria pidetään kehittyneimpänä ja parhaimpana. Tällöin ihmisryhmien väliset erot nähdään pysyvinä ja luonnollisina, eli kukin ryhmä mielletään ikään kuin omana vakuumpakkauksenaan; mitään ei mene sisään, mitään ei tule ulos ja mikään ei muutu.

On rasismia yksinkertaistaa eri kulttuureja asettamalla ne paremmuusjärjestykseen. Ensinnäkin eri kulttuurit eivät ole muuttumattomia, vaan jatkuvasti muotoutuvia. Toiseksi kulttuurien hierarkisointi voi jopa olla samantapais- ta järjestykseen asettamista kuin rotuoppeihin perustuva rasismi, joka tukeutuu vanhentuneeseen biologiaan ja oletukseen ihmisryhmien välisistä eroista.⁴⁶

Vanha rasismin logiikka elää siis vahvasti myös nykypäivänä, ja se saa jatkuvasti uusia muotoja eri paikoissa ja eri aikoina.

Mistä kaikesta kulttuuri muotoutuu?
Esiintyykö Suomessa kuvatonlaista kulttuurirasismia?

Miten rasismi näkyy nuorten arjessa?

RASISMI on nuorten keskuudessa jokapäiväistä. Se saattaa olla avointa ja näkyvää, mutta usein myös piiloon jääviä arkisia tekoja⁴⁷. Aikuisille rasismi on usein julkista kiusaamista ja väkivaltaa, jonka takana on selkeä rasistinen motiivi. Nuorelle rasismi on paljon hienovaraisempaa: loukkaavia vitsejä, haukkumista tai ryhmästä pois sulkemista esimerkiksi kansallisuuden takia.⁴⁸ Kuvatonlaista rasismia voi kokea myös netin välityksellä, tai arjessa koettu rasismi voi jatkua ja laajentua netin yhteisöissä. Rasismilla on todellisia ja kipeitä vaikutuksia monen nuoren elämään (kts. Osa 4, Rasismilla on kokijansa).

Arkipäivän rasismiin voi olla käytännössä haasteellista puuttua. Rasismin ilmenemisen taustalla ei ole vain tietoinen ja tarkoituksellinen toiminta, vaan suomalaisten totutuissa tavoissa on paljon sellaista, mitä toistamme kenties joskus huomaamattamme. Näistä tottumuksista, jotka pitävät yllä rasismia, voi tulla tietoiseksi ja oppia ne pois omasta käytöksestään. Tästä esimerkkinä voisi pitää ”ryssittelyä” ja ”ryssimistä”. Sodan ajoista juontuvan vihanpidon ei tarvitse jatkua nykypäivän rasistisena nimittelynä. Vaikka isoäidit käyttäisivät kyseistä sanaa, meidän ei tarvitse sitä käyttää. Totuttujen sanojen käyttäminen ei ole riittävä puolustus rasismin jatkamiselle. Kyseisellä sanalla nimittelystä on myös tietyissä tapauksissa tuomittu kunnianloukkauksesta (kts. Osa 5, Sananvapaus ja sitä rajoittavaa lainsäädäntöä).

Miten rasismi ilmenee nuorten arjessa, esimerkiksi koulussa, nuorisotoiminnassa ja netissä? Minkälainen rasismi jää usein näkymättömäksi?

“Suomalaiset saattavat olla rasisteja, mutta ovathan maahanmuuttajtkin rasistisia valtaväestöä kohtaan”

TOKI myös maahan muuttaneella on omat ennakkokäsityksensä ja ennakkoluulonsa suomalaisista ja Suomesta sekä muista ihmisryhmistä. Myös *vähemmistön* edustajat voivat olla rasistisia *valtaväestöä* kohtaan, mutta rasismiin vastaaminen rasismilla on huono itsepuolustus.

Kaikki rasismi on tuomittavaa ja väärin, eikä ole mitään järkeä vertailla, ketä rasismi satuttaa eniten. Tutkimusten mukaan tietyt näkyvät vähemmistöt kokevat rasismia kuitenkin monissa eri tilanteissa ja jatkuvasti, kun taas *valtaväestöön* kohdistuva rasismi voi olla hetkellistä ja satunnaista. Voidaan sanoa, että rasismien suhteen valtaväestöllä on enemmistön valta taustallaan, ja usein rasistisia tekoja tai puheita puolustellaankin suureen ääneen kaikkien suomalaisten etuna.⁴⁹

Puhuttaessa yksittäisestä tilanteesta on huomattava, että vaikka vähemmistön edustajan rasistiset sanat tai teot valtaväestön edustajaa kohtaan ovat aidosti satuttavia, ne eivät kuitenkaan pönkitä yhteiskunnallisia valtasuhteita. Tämä johtuu siitä, että epätasa-arvoiset valtarakenteet ja suomalaisen yhteiskunnan rasismi eivät tue vähemmistön edustajan toteuttamaa rasismia. Esimerkiksi ”valkonaamaksi” haukkuminen jää Suomessa nykyään melko irralliseksi heitoksi, kun taas esimerkiksi ”ryssittelyllä” on Suomessa yhteiskunnalliset ja historialliset kytkökset, jotka asettavat nimittelyn kohteen Suomen viholliseksi ja Suomeen kuulumattomaksi.

Voiko valtaväestöön kuuluva nuori kokea Suomessa rasismia? Minkälaista on suomalainen rasismi verrattuna jossain toisessa maassa ilmenevään rasismiin?

Vähemmistöjen keskinäinen rasismi

ERI MAAHANMUUTTAJARYHMILLÄ voi olla myös toisiinsa kohdistuvia ennakkoluuloja ja rasismia. Tällainen *etnisten vähemmistöjen* välinen rasismi usein huomataan, mutta aikuiset voivat kokea siihen puuttumisen vaikeaksi. Usein epäillään, että taustalla on jotakin historiallista, mistä ei itse tiedä mitään. Saatetaan myös luulla, että eri maahanmuuttajaryhmien taustoista ja kulttuurista on oltava tarpeeksi tietoa, ennen kuin voi puuttua niiden välillä ilmenevään rasismiin.

Asioista voi ottaa selvää, ja myös nuorten ryhmäsuhteista on hyvä olla perillä. Tilannetta voi luonnollisesti hankaloittaa myös työntekijälle vieras kieli, jota nuoret käyttävät keskinäisessä kommunikaatiossaan. Aikuisen tehtävä on kuitenkin selvittää, mistä tilanteesta on kyse. Rasismiin tulee puuttua aina, harjoitti sitä kuka tahansa ja kohdistui se kehen tahansa. Joskus kyse voi olla esimerkiksi kahden vähemmistöryhmän kamppailusta arvojärjestyksestä nuorisotalolla tai koulussa. Silloin on hyvä keskustella nuorten kanssa yhteiskunnassamme vallitsevista valtasuhteista, joita käsitteimme edellisessä kohdassa. Rasismien sanoma on usein jonkun kuulumattomuus Suomeen tai toisen ihmisen tai ryhmän asettaminen alempiarvoiseen asemaan. Näistä kysymyksistä myös vähemmistöjen kesken voi olla kamppailuja.

Oletko huomannut eri etnisten vähemmistöjen välistä rasismia?
Miksi siihen on vaikeampi puuttua kuin rasismiin, jota valtaväestö kohdistaa vähemmistöön?

”Eikö maahanmuuttoa sitten muka saa kritisoida? Heti leimataan.”

MAAHANMUUTTOA saa ja pitääkin kritisoida, kunhan muistaa, että kritisoi maahanmuuttoon liittyviä käytäntöjä ja politiikkaa, jolla maahanmuuttoa ohjailaan, eikä maahan muuttaneita ihmisiä. Maahanmuuttopolitiikasta ja maahanmuutosta saa ja pitää keskustella avoimesti, aivan kuten muistakin elämän osa-alueista, joilla tehdään poliittisia päätöksiä. Keskustelua tulee kuitenkin käydä ketään syrjimättä ja ilman rasistisia piirteitä. On tärkeää huomioida ja nähdä myös maahanmuuttokeskustelun rasistiset piirteet. Maahanmuuttopolitiikan kritiikissä tulee sanoutua selkeästi irti rasismista, jotta voitaisiin puuttua oikeisiin ongelmiin ja kehittämiskohtiin ilman minkään ryhmän syrjimistä tai leimaamista.

Mitä tarkoitetaan maahanmuuttokriittisyydellä?
Missä menee maahanmuuttokriittisyyden ja rasismin raja?

Taide rasismin käsittelyssä:

STATEMENT – rasisminvastainen videokilpailu

Videokilpailu on hyvä tapa saada rasisminvastaisia kannanottoja nuorilta sekä herättää keskustelua nuorten keskuudessa. Videokilpailun järjestäminen on oiva tapa käsitellä rasismia ilmiönä ja luoda rasisminvastaista ilmapiiriä. Statement-videokilpailun parhaimmista löytyy YouTuben Statement-kanavassa⁵⁰.

ART AGAINST RACISM – rasisminvastainen taidetyöpaja nuorille

Yhteisötaiteellinen työpaja on hyvä väline käsitellä rasismia ja rasisminvastaisuutta nuorten kanssa. Taide toimii ajatusten ja tunteiden herättelijänä ja auttaa sisäistämään rasismiteemoja sekä antaa lähtökohtia hedelmällisille keskusteluille nuorisotyössä. Taiteen ja yhdessä tekemisen avulla nuoret voivat myös saada rohkeutta puuttua rasistisiin tilanteisiin.⁵¹

RAIDALLISET
PÖLLÖT EI VAAN
KUULU TÄNNE.

Rasismin erityispiirteet ja siihen puuttuminen verkossa

Verkkorasismia käsitellään tässä erikseen, jotta sen erityispiirteet tulevat huomioiduiksi. Verkossa esiintyvän rasismin pohjalla on sama rasismin logiikka, jota on käsitelty aiemmin tässä kirjassa, mutta usein verkko antaa sille suuremman julkisuuden. Esimerkiksi rasistinen kiusaaminen on verkossa yleensä useiden nähtävillä ja pysyvästi. Verkko mahdollistaa helpon, nopean ja anonyymin tiedon, myös solvausten, levityksen. Verkossa ilmenevän rasismin yleisö on laaja, mikä johtaa rasistisen toiminnan moninkertaistumiseen. Tässä osassa käydään läpi, millaisia muotoja rasismi saa verkossa ja minkälaisia rasistisia yhteisöjä verkosta löytyy. Lopuksi pohditaan, miten netissä ilmenevään rasismiin tulisi puuttua nuorisotyöllisestä näkökulmasta.

Millaisia muotoja rasismi saa verkossa?

VERKOSSA esiintyy paljon arkista rasismia, jolle tyypillisimpiä ilmaisumuotoja ovat rasistiset vitsit tai kirjoituksissa ja kuvissa käytetyt solvaukset. Verkossa tapahtuu myös suoria hyökkäyksiä yksittäistä käyttäjää kohtaan sekä tehdään törkeitä yleistyksiä (kts. Osa 5, Sananvapaus ja sitä rajoittavaa lainsäädäntöä).

Rasistisia asenteita saatetaan ilmaista esimerkiksi omissa nettiprofiileissa ja nettiyhteisöissä. Omien ja muiden kokemusten – aitojen tai kuviteltujen – perusteella tehdään yleistyksiä, ja kokemusten jälkipuinti muodostuu usein hyvin rasistiseksi. Esimerkiksi yksittäisestä *monikulttuurisesta nuoresta* saateetaan levittää kärjistettyjä kuulopuheita. Näiden kirjoitusten pohjalta verkkokeskusteluissa muodostetaan usein näkemyksiä kokonaisuudesta ihmisryhmästä, joka leimataan esimerkiksi väkivaltaiseksi tai rikolliseksi.⁵³

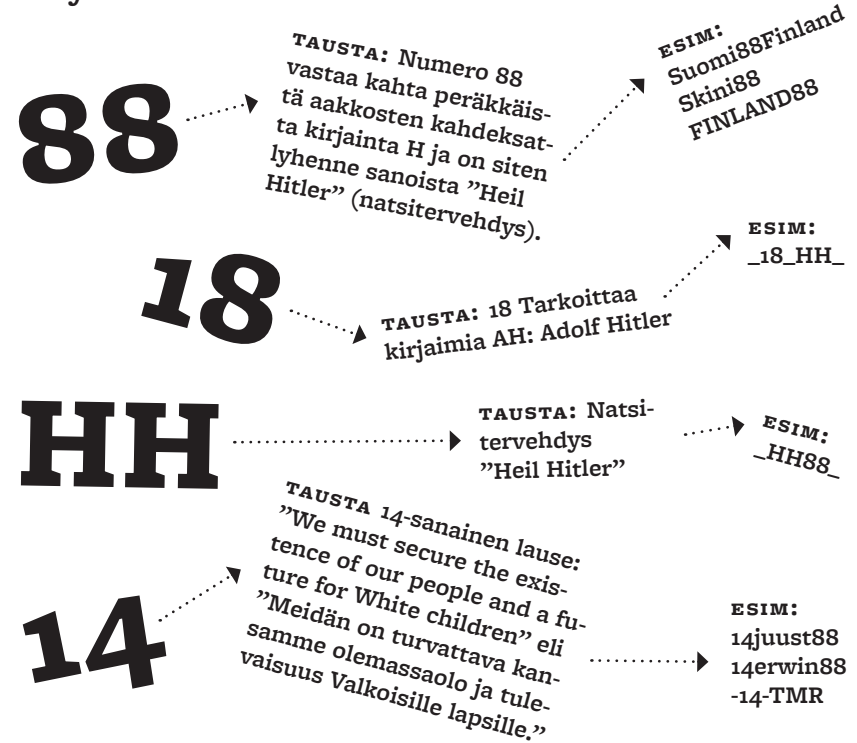
NUORTEN ARJESSA erilaiset verkkoympäristöt ja nettiyhteisöt ovat yhtä luonnollisia keskustelufoorumia kuin koulu ja harrastusyhteisötkin, joten niiden merkitystä ei tule vähätellä. Rasistisesti ajattelevat nuoret löytävät verkosta helposti ajatuksilleen kaikupohjaa ja luovat omia yhteisöjään. Tällaiset yhteisöt voivat toimia nuorten keskeisenä kohtaamispaikkana esimerkiksi *monikulttuurisuuden* vastustamisessa. Rasismi voi siis jo itsessään olla nuorille yhteisöllisyyden muodostaja.⁵⁴ Nettiyhteisöt voivat olla tärkeitä nuoren identiteetille, jota voidaan myös rakentaa kuulumalla erilaisiin rasistisiin yhteisöihin.

Minkälaista rasismia olet havainnut netissä?
Onko rasismi erilaista netin eri palveluissa?
Minkälaisia rasismia julistavia ryhmiä verkosta löytyy?
Mitä eroa rasismilla on verkossa ja kasvotusten? Miksi?

VERKOSSA esiintyy myös symbolista rasismia, joka on yleensä uusnatsismiin liittyviä kuvia ja nimimerkkejä.

i Esimerkkejä symboleista⁵⁵

Rasismia julistavat ääriryhmät

RASISMIA julistavia ryhmittymiä on pidetty marginaalisina. Tilanteen voidaan nähdä muuttuneen siirryttäessä printtaviestinnästä verkkoon, jossa ääriryhmityvät voivat yhdistyä helposti. Nykyaikaa ovat samalla tavalla ajattelevien yksilöiden kytkökset verkkoyhteisöissä (kts. Stormfront.org-sivusto), joissa julistetaan valkoista valtaa maailmanlaajuisesti.⁵⁶ Näiden ryhmittymien kytköksiä myös verkon ulkopuoliseen toimintaan ei pidä vähätellä.

Etsivä löytää verkosta niin kotimaisia kuin ulkomaalaisia rasistista ideologiaa kannattavia verkkosivuja ja blogeja. Huomionarvoista on, että esimerkiksi monen suomalaisen skinin kirjoitukset tulevat osaksi Suomen ulkopuolelta, koska artikkelit kopioidaan usein ulkomaisista lähteistä. Skiniryhmittymät myös Suomen sisällä kierrättävät samoja tekstejä.⁵⁷ Saattaa siis olla, että suhteellisen pieni, mutta aktiivinen verkosto pystyy luomaan kuvan laajalle levinneestä uhasesta. Rasistista ideologiaa ja esimerkiksi islaminvastaisuutta julistavia tekstejä on löydettävissä helposti monilla verkon hakukoneilla. Niiden määrä ja yhtenevä sanoma voivat hämmentää lukijaa, jolla ei ole riittävää mediakriittisyyttä: saateen uskoa hakukoneen ensimmäiseen hakuun, vaikka kirjoituksella ei olisi mitään todenperää. Esimerkiksi videot, joissa muslimien väitetään valtaavan Euroopan, ovat tunnettua materiaalia nuortenkin suosimilla verkkoareenoilla.

Onko verkon rasistisia ryhmiä helppo tunnistaa? Mikä on niiden sanoma?

Miten varmistat verkossa olevan mediatekstin tai tiedon todenperäisyyden?

Tunnistatko rasistisia sivustoja? Mistä tunnistat ne?

Mitä tehdä löytäessään rasistista materiaalia verkosta?

MITÄ yksittäinen ihminen voi tehdä, jos kohtaa netissä rasistista materiaalia? Kannattaa lähteä liikkeelle ottamalla yhteys verkkosivuston ylläpitäjään ja ilmoittaa ylläpidolle löytämästään materiaalista. Ylläpitäjällä on velvollisuus poistaa sivustolta törkeimmät viestit ja muu törkeä materiaali. Lisäksi monet verkkopalvelut puuttuvat myös muuhun epäasialliseen ja leimaavaan materiaaliin. Palveluntarjoajan vastuuta rasistisesta aineistosta on tiukennettu. Uudistetun rikoslain säännöksen mukaan ylläpitäjä voi joutua vastuuseen lainvastaisista teksteistä, vaikka ei olisi itse niitä kirjoittanut. Uudistuksen myötä keskustelupalstojen ylläpitäjä voidaan tuomita kiihotuksesta kansanryhmää vastaan (kts. Osa 5, Sananvapaus ja sitä rajoittavaa lainsäädäntöä) jos hänen sivuillaan on lainvastaista aineistoa. Mahdollisen rikosoikeudellisen vastuun perusteeksi riittää, että ylläpitäjä tietää materiaalista ja materiaalin poistaminen on mahdollista.⁵⁸

JOS verkossa havaitsee rasistista tai muuta epäilyttävää aineistoa siitä voi ilmoittaa lisäksi poliisille joko omalla nimellä tai nimettömästi (www.poliisi.fi/nettivinkki). Keskusrikospoliisi käy vinkit läpi ja käsittelee ne. Myös vähemmistövaltuutetun toimistoon⁵⁹ voi ottaa yhteyttä ja kysyä neuvoa.

Oletko nähnyt rasistista materiaalia netissä?
Mitä voit tehdä kohdatessasi netissä rasistista materiaalia?
Miksi pelkkä rasististen kommenttien poistaminen ei riitä?

Kriittistä vuoropuhelua verkossa aikuisen ohjaamana

NUORI KAIPAA verkossakin dialogia, jota ohjaa aikuinen. Kriittisessä vuoropuhelussa on tärkeää keskustella rasismista, kyseenalaistaa se ja tuoda faktoja esille. Jokaiseen asiaan ei tarvitse olla valmiita vastauksia: esimerkiksi maahanmuuttoon liittyviin kysymyksiin ei tarvitse vastata tyhjentävästi, kun taas uusnatsismiin liittyviin symboleihin on helppo puuttua. Nuori ei ole välttämättä itse pohtinut symbolin merkitystä syvällisesti, joten häneltä on hyvä kysyä, miksi hän tuo esille toisia alentavaa tai loukkaavaa symboliikkaa. On tärkeää osoittaa, millaisia merkityksiä ja vaikutuksia rasistisen symbolin käytöllä on toisiin ihmisiin.

MIHIN verkossa olevaan tietoon aikuinen tai nuori voi luottaa? Miten voidaan erottaa yksipuolinen, rasistinen mielipiteisiin vaikuttaminen? Vaikka nuori olisi etevä digitaalisen median käyttäjä, hänellä ei välttämättä ole kriittistä ajattelua verkon sisältöjä tai mediaa kohtaan. Kriittisen vuoropuhelun tavoitteena on saada nuoret itse tietoisiksi verkossa ilmenevästä rasismista ja kriittisiksi netin vihameilisiä yhteisöjä kohtaan.

Parhaimmillaan rasismin vastustaminen verkossa ei ole vain jälkijättöistä reagoimista ja puuttumista, vaan aktiivisia ja ennakoivia tekoja. Rasisminvastusta ilmapiiriä voidaan luoda esimerkiksi keskustelemalla nuorten kanssa yleisistä ihmisoikeuksista, lapsen oikeuksista, rasismin seurauksista sen kohteeksi joutuneille, kotoutumisen haasteista, monenlaisesta yhteiskunnallisesta eriarvoisuudesta tai vaikkapa *yhdenvertaisuudesta* ja näihin kaikkiin liittyvästä lainsäädännöstä.⁶¹

Miten voit tunnistaa rasistiset keskustelut ja puuttua niihin?
Miten voit tukea ja ohjata nuoren kriittistä ajattelua?
Miten voit avata keskusteluja rasismista?

I Nuoret viettävät suuren osan ajastaan verkossa, ja siksi verkkonuorisotyön merkitys on nykyään huomattava. Verkkonuorisotyöntekijöiden on oltava herkkiä rasistisille ilmauksille ja kiusaamiselle. Nuorille tarjotaan harvoin mahdollisuus pohtia kriittisesti lähiyhteisönsä arvomaailmaa suhteessa rasismiin. Nuorisotyöntekijä voi avata keskustelun arvopohdinnalle.

Rasismiin on puututtava välittömästi. Vastustamisen kolme toimivaa keinoa ovat: kyseenalaistaminen, keskustelu ja fakta. Aito rasismin vastustaminen ja siihen puuttuminen edellyttävät lisäksi nuorisotyöntekijän aktiivista roolia tarkkailijana ja rasismin tunnistajana. Mikäli ilmiöihin suhtaudutaan vaikenemalla, niillä on taipumus vahvistua. Verkossa ilmenevä rasismi ei välttämättä muutu verkosta poistuttaessa, vaan ilmiöt toistuvat nuorten arjessa esimerkiksi koulussa.⁶⁰

Miten keskustella rasistisista kannanotoista nuoren kanssa?

VARSINKIN nettikeskusteluissa rasistisiin kommentteihin vastaaminen saattaa joskus tuntua raskaalta. Jaksaaako työntekijänä lähteä esittämään vastalauseita ja argumentteja? Onko asiasta tarpeeksi tietoa? Miten käydä nuorta kunnioittavaa keskustelua, vaikka olisikin nuoren kanssa eri mieltä? Nuorisotyöntekijän tulee kuitenkin puuttua kaikenlaisiin rasistisiin tilanteisiin ja keskustella niistä nuoren kanssa. Nuorta tulee kuunnella, kyseenalaistaa ja haastaa. Nämä keskustelut tulee käydä tuomien loukkaava teko, mutta ei nuorta itseään. Nuorten rasismien auki purkaminen ja siihen vaikuttaminen vaativat nuorten **näkökulmien ymmärtämistä, mutta eivät niiden hyväksymistä**. Lisäksi nuorelle tulee antaa uutta tietoa ennakkoluulojen tilalle.⁶²

Tässä kootusti muutamia neuvoja keskusteluun nuoren kanssa, jolla on rasistisia kannanottoja ja näkemyksiä.⁶³

1 TULISIKO RASISTINEN KOMMENTTI VAIN SIVUUTTAA?

Kommentin sivuuttaminen vaikenemalla viestii, että aikuinen antaa hiljentymällä tukensa rasistiselle kommentille.

2 FAKTATIEDON ANTAMINEN

Ennakkoluulot eivät ole järkipäisiä, joten faktat eivät aina riitä. Tosin jotkut faktat toimivat paremmin. Sellaiset tosiseikat ovat parhaita, jotka mahdollistavat ahaa-elämyksen ja provosoivat ajattelemaan. Esimerkiksi ennakkoluulot *pakolaisia* kohtaan voi kyseenalaistaa laittamalla nuoren pohtimaan, miltä tästä tuntuisi lähteä pakoon omasta kodistaan täysin vieraaseen maahan ja jättää kaikki taakseen.

3 VOITKO SELITTÄÄ MINULLE TARKEMMIN?

Rasististen väittämien tukena käytetään usein tarkkoja lukuja ja tilastoja, esimerkiksi ulkomaalaisten tekemistä rikoksista. Usein nämä väitteet tukeutuvat epäluotettaviin lähteisiin tai lähteitä saatetaan tulkita virheellisesti. Keskustelukumppanilta voi kysyä, mistä tieto on peräisin. Voi myös perätä konkreettisia esimerkkejä ja perusteluita silloinkin, kun nuori väittää kuulleensa asiaa kaverilta.

4 KÄSITTELE AINA YKSI ARGUMENTTI TAI VÄITE KERRALLAAN

Verkkokeskusteluissa hyvin tavallisia ovat yksittäiset esimerkit ongelmista, joiden perusteella rakennetaan perivihollisen synkkää ja tuhoisaa kuvaa esimerkiksi islamin uskonnosta.

Keskustelukumppani saattaa esittää jatkuvasti uusia argumentteja ja väitteitä, joita saatetaan myös kopioida tekstikenttään muista lähteistä. Kannattaa ohjailla keskustelua siten, että väitteet käsitellään ja puretaan yksi kerrallaan. Yleistyksissä, kuten ”kaikki maahanmuuttajat”, on hyvä pyytää tarkentamaan, ketä tarkoitetaan. Muuten syöllistyy itsekkin ”niputtamiseen” ja yksinkertaistuksiin.

5 HALUATKO TUOTA TODELLA? MITEN SE OLISI TOTEUTETTAVISSA?

Myös esitettyjen väitteiden lopputulokset voi kääntää argumentiksi. Mitä tapahtuisi, jos väite todella toteutuisi? Mihin esimerkiksi tiettyjen ihmisten halveksunta johtaisi? Haluaako keskustelija sitä todella? Voit kysyä esimerkiksi: ”Miltä sinun elämäsi näyttäisi, jos huomenna kaikki niin sanotut ulkomaalaiset jättäisivät tämän maan?” Toinen esimerkki voisi olla islaminuskoisten miesten halveksunta: ”*Ongelma ratkeaa vain poistamalla barbaarivalloittajat.*” Voit kysyä, miten vaatimus muslimimiesten ”poistamisesta” mahtaisi olla toteutettavissa? Onko ”miespuolisten barbaarivalloittajien” myötä poistettava myös musliminaiset ja -lapset?⁶⁴

6 HUUMORI RASISMIN KÄSITTELYSSÄ

Rasismien käsittelyssä voi yrittää käyttää myös huumoria, esimerkiksi ironisoiden ja kyseenalaistaen rasistiset ilmaukset. Nauru saattaa yhdistää ihmisiä ja herättää ajattelemaan. Tällä tavoin esimerkiksi stereotyyppioita päästään purkamaan koko yhteisön kesken.

Huumori voi olla myös hyvä metodi saada populistinen rasismi näyttämään naurunalaiselta (katso kirjan kuvitusta).⁶⁵

7 OTA MUUT KESKUSTELUUN MUKAAN

Osallista muita mukaan keskusteluun, jotta keskustelu ei olisi kaksinpuhe- lua. Huomioi kaikkien argumentit, älä vain äänekkäimmän.

8 RAUHALLISUUS

Pysy rauhallisena, sillä silloin sinua kuunnellaan ja seurataan varmemmin.

9 KESKITY MYÖS HILJAIISIIN

Totta kai on helppoa keskittyä äänekkäimpään, mutta se ei ole taktisesti paras ratkaisu. Hiljaiset saattavat olla niitä, jotka eivät ole muodostaneet vielä vahvaa mielipidettä. He voivat olla alttiimpia asioiden pohtimiselle tai voivat tukea omaa näkemystäsi.

10 PAREMPI MYÖHÄÄN KUIN EI MILLOINKAAN

Rasistiset tilanteet vaativat usein ripeää reagoitua. Toisinaan ei ole sanoja tai tarpeeksi taustatietoa, jotta voisi argumentoida hyvin. Joskus saattaa jäädä jälkikäteen miettämään, mitä olisi pitänyt tehdä tai sanoa toisin. Asian voi jättää usein myös seuraavaan iltaan tai toiseen ajankohtaan, jolloin on paremmin valmistautunut. Asiaan palaaminen ei tietenkään aina onnistu netissä, mutta joskus keskustelukumppanille voi sanoa: otan asiasta selvää. Tulee myös hyväksyä, että keskustelu ei aina hyvästä tahdostakaan huolimatta onnistu suunnitelmien mukaan.

Rasisminvastaista vaikuttamista verkossa:

TEEMAILLAT VERKOSSA

Nuorten kanssa voi pitää chat- ja nettikeskustelu -teemailtoja erilaisuudesta, syrjinnästä, rasismista ja lasten ja nuorten oikeuksista. Tämä on hyvä kanava keskusteluille sekä tietoisuuden lisäämiselle. Nuoria kiinnostavat usein maahanmuuttopolitiikan yksityiskohdat, sosiaalietuudet ja *maahanmuuttajien* määrät, syyt maahanmuuttoon sekä islaminuskonto. Näistä aiheista voi pitää vaikka tietokilpailuja. Keskustelun synnyttäminen ja käynnissä oleviin keskusteluihin osallistuminen on tärkeää, jotta nuoret itse tulisivat tietoisiksi ja kriittisiksi valitsevaa maahanmuuttokeskustelua kohtaan.

OLEN..., VASTUSTAN RASISMIA -KAMPANJA

Yksi tapa saada rasisminvastaista ääntä esiin verkossa on järjestää kampanja, jonka tavoitteena on saada ihmiset luomaan omia rasisminvastaisia yhteisöjä tai sivuja. Olen..., vastustan rasismia -kampanja halusi kannustaa ihmisiä perustamaan Facebookiin omia fanisivuja, esimerkiksi ”Olen hevvari, vastustan rasismia” tai ”Olen duunari, vastustan rasismia” ja kerätä sivulle mahdollisimman monta fania. Fanisivujen perustaneiden kesken arvottiin palkinto, joka toimi kilpailuun osallistumisen houkuttimena.

Rasismilla on kokijansa

Rasismia kokevalla nuorella saattaa olla harvoja paikkoja tai elämänalueita, jotka olisivat vapaita rasismista. Esimerkiksi koulussa rasismi voi olla jatkuvaa ulossulkemista yhteisöstä, paheksuvia katseita ja loukkaavia sanoja (kts. Osa 2, Miten rasismi näkyy nuorten arjessa?). Rasismin kokemukset eivät ole aina yksittäisiä tapauksia, vaan usein valitettavan arkipäiväisiä. Jatkuvasti koettu rasistinen kiusaaminen saattaa muotoutua normaaliksi vuorovaikutukseksi, johon turtuu ja tottuu.⁶⁶

Tässä osassa keskitytään rasismin vaikutuksiin sitä kokevien nuorten näkökulmasta ja tarkastellaan, miksi aikuiset eivät puutu nuorten keskuudessa ilmenevään rasismiin. Luvussa selkiytetään sitä, miksi nuoret tarvitsevat tietoa omista oikeuksistaan ja miten nuorta voi tukea ja neuvoa rasismin kokemusten käsittelyssä. Lopuksi tarkastellaan konfliktitilanteessa ilmenneitä rasistisyytöksiä nuorilta aikuisille.

PUUSSA
PUUN
TAVALLA.

1 Humanistisessa ammattikorkeakoulussa tehdyn opinnäytetyön mukaan nuorten kokema rasistinen häirintä verkkoyhteisöissä ilmenee yleisimmin kuvien kommentoinnissa, yksityisviesteissä ja yhteisöissä käydyissä keskusteluissa. Tyypillisimmin rasistiset teot ovat haukkumisia ja nimittelyitä, mutta myös väkivallalla uhkaileua esiintyy. Tekijä on usein ennalta tuntematon. Rasismiin puututaan palvelussa harvoin.

Opinnäytetyöhön liittyvään kyselyyn vastanneet nuoret kertoivat rasismiin todella satuttavan. Rasismiin kokeminen aiheuttaa ahdistusta ja se loukkaa. Eniten rasismiin satuttavuudesta kirjoittavat kyselyyn vastanneet tytöt ja naiset; pojat ja miehet käsittelevät kokemuksiaan usein huumorin ja pilailun kautta. Moni vastaaja kertoi jättäneensä rasistiset kommentit huomiotta tai pyrkineensä vain sietämään niitä. Osassa vastauksista näkyy halu vastata tilanteisiin samalla mitalla: kokemuksiä käsitellään aggression kautta. Näin reagoivat vastaajat olivat tyypillisesti hyvin nuoria.⁶⁷

”Niiden mielestä olen joku outo friikki”

TÄMÄ LAUSAHDUS tuli eräältä pojalta reaaliaikaisessa verkkokeskustelussa, jossa hän kertoi koulussa tapahtuvasta kiusaamisesta mustan ihonvärinsä vuoksi. Arjen rasismi ei ole vain ääritapauksia ja väkivaltaa, vaan usein uuvuttavaa ja toistuvaa muistutusta siitä, että ei kuulu samaan porukkaan muiden kanssa.⁶⁸

Verkossa nuoret muistuttavat rasismiin olemassaolosta ja siitä, että se ei kohdistu pelkästään *maahanmuuttajiin*, vaan sitä kokevat myös täällä syntyneet ja kasvaneet lapset ja nuoret⁶⁹. Arjessa heidän suomalaisuuttaan ja suomalaisen yhteiskuntaan kuulumista kyseenalaistetaan jatkuvasti. ”On hämmäntävää kun joku käskee mun painua takas sinne mistä tulinkin, vaikka oon aina asunu Suomessa...” Aina ei tarvitse olla vähemmistötaustaa, vaan suomalaisuus voidaan ky-

seenalaistaa vain valkoisesta massasta erottuvan ulkomuodon perusteella: ”... *loukkaa se, että suomalaisuuteni kielletään ihonvärin pohjalta.*” Rasismia kokevat arjessaan etenkin ulkomuotonsa vuoksi erottuvat lapset ja nuoret syntyperästään riippumatta⁷⁰. Myös ulkomaalaiset juuret saatetaan kääntää – esimerkiksi luokkahuoneessa tai verkon keskustelupalstalla – tiettyjä lapsia vastaan: ”*Painu kotiis ryyssä.*”

RASISTINEN KIUSAAMINEN, kuten monet muutkin kiusaamisen muodot, kohdistuu kokonaisvaltaisesti lapsen ja nuoren identiteettiin, siihen, mitä nuori on ja mitä hänen tulisi pitää itsessään arvokkaana. Lapsen kuuluminen paikallisyyhteisöön ja koko yhteiskuntaan saatetaan kyseenalaistaa ja hänen perheensä halventaa. Tällaisella kohtelulla voi olla vakavia seurauksia lapsen tai nuoren itsetuntoon ja hyvinvointiin.⁷¹ Esimerkiksi yli kymmenen eri maan maahanmuuttajanuoria tutkittaessa on havaittu, että koettu rasismi vaikuttaa kielteisesti uuteen yhteiskuntaan sopeutumiseen⁷².

Vähemmistöön kuuluva nuori saattaa kokea rasismia monessa paikassa ja monelta eri taholta. Rasismiin kokemukset tekevät elämänpiiristä usein turvattoman: koskaan tai missään ei voi olla täysin suojassa epäasialliselta kohtelulta. Rasismia kokevan kohdalla ympäristön vaihtaminen ei aina auta, ellei paikka ole sellainen, jossa rasismi huomataan ja siihen puututaan. Jotta jokainen voisi olla oma itsensä pelkäämättä tai varomatta, tulee rasismi tuomita aina, vaikka se ilmenisikin vain harmittomalta kuulostavana vitsinä tai nimittelyinä.

Ketkä kokevat rasismia?
Miten rasismi vaikuttaa lapseen tai nuoreen?
Miten voin mahdollistaa turvallisen ilmapiirin rasismiin kokemuksista puhumiselle?

”Ei ne aikuiset tee mitään, vaikka niille kertois”

VALITETTAVAN USEIN nuorilta kuulee aikuisten puuttumattomuudesta rassistiseen herjaamiseen. Nuoret tulkitsevat tällaista aikuisen toimintaa monin eri tavoin; aikuinen ei huomaa tai ei vain välitä. Rasismiin puuttumattomuus tarkoittaa silmien sulkemista, ja näin ollen lapsi tai nuori voi tulkita sen rasismiin hyväksymiseksi.

Aikuiset eivät välttämättä hahmota rasismien ilmenemistä, vaan sitä saateen pitää lasten keskinäisenä ”läppänä”. Toisaalta taas rasismiin puuttumista voidaan pitää usein turhana tai jopa rassistiseen toimintaan yllyttävänä. Aikuisella voi olla pelko siitä, että puuttuminen rasismiin voi tuottaa lisää harmia tai seurauksia, joita ei voi ennakoita. Lisäksi aikuiset saattavat kokea avuttomuutta *monikulttuurisuudesta* tai rasismista keskusteltaessa.⁷³ Tällaiset tilanteet eivät toki ole helppoja, mutta vaikeneminen asian edessä on huonoin tapa toimia: **rasismien eri muotoihin tulee aina puuttua. Rasismiin puuttuminen on viime kädessä aina aikuisen vastuulla.**

Miksi rasismiin ei puututa?

Mitä seurauksia puuttumattomuudesta on rasismia kokevalle nuorelle?

Miten olet itse puuttunut rasismiin?

Miksi olet jättänyt puuttumatta rasismiin?

Tietoa omista oikeuksista

KAIKILLA LAPSILLA taustastaan huolimatta tulisi olla yhdenvertaiset oikeudet. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan lapsella on oikeus syrjinnästä vapaaseen elämään. Rasismia kokevilla nuorilla ei ole välttämättä käsitys-

tä siitä, että heidän oikeuksiaan olisi loukattu tai että he voisivat hakea apua tai neuvoja. Sopimus velvoittaa aikuista kertomaan ja lisäämään tietoutta lapselle tai nuorelle hänen oikeuksistaan.⁷⁴

Omista oikeuksista tietoiseksi tuleminen ei kuitenkaan aina ole yksinkertaista, sillä monet rasismia kokeneet lapset ja nuoret saattavat yrittää vähätellä kokemuksiaan. Rasismien kokemukset saattavat olla nuorelle satuttavuuden lisäksi hämmäntäviä, eikä niitä ole aina helppoa avata sanallisesti etenkin aikuisille.⁷⁵ Rasismista kertomattomuus voi olla myös esimerkiksi omien vanhempien ”suojelamista” ikäviltä asioilta⁷⁶. Jos kokemuksista ylipäänsä jollekulle kerrotaan, on yleensä kyseessä kaveri⁷⁷.

Lapsen turtuminen epäoikeudenmukaiseen tilanteeseen ja kykenemättömyys kertoa kokemuksistaan jättää valitettavan usein rasismien kokemukset pimentoon. Tämä puolestaan johtaa rasismien ilmenemisen ja sen kokemisen loukkaavuuden vähättelyyn, jossa uhrien kokemukset sivuutetaan tai torjutaan. Noidankehä on valmis: jos rasismi jää huomaamatta tai sitä vähätellään ja kyseenalaistetaan, eivät rasismien kokemukset tule esiin. Näin ollen rasismien kohteet eivät saa oikeutta kokemaansa vääryyteen.⁷⁸

Mikä estää usein rasismien kokemusten esiin tulemisen?
Miksi rasismien kokemuksista vaietaan?

Miten voit osoittaa nuorelle, että hänellä on lupa puhua rasismien kokemuksistaan?

Rasismiin puuttumisen kohteena koko yhteisö

YKSINOMAAN rasismien kohteen ja kiusaajien ottaminen puhutteluun ei aina tuota haluttua tulosta, sillä ilmennyt rasismi ei ikinä ole vain kahden nuoren välinen asia, vaan liittyy yhteisön ryhmäsuhteisiin ja heijastaa koko yhteiskun-

nan valtasuhteita. Rasismien käsittelyyn olisi hyvä ottaa mukaan koko se ryhmä, jossa rasismia ilmenee. Verkossa, esimerkiksi keskustelupalstalla, on hyvä käsitellä ilmennyt rasismia koko läsnä olevan porukan kanssa julkisesti, kuitenkin leimaamatta syyllisiä tai nostamatta rasismien kohteita valokeilaan. Ilmiöstä on hyvä puhua yleisellä tasolla: rasismia on, se on väärin, se loukkaa ihmisarvoa ja -oikeuksia ja sen harjoittaminen pitää lopettaa. Lisäksi, jos nuori haluaa, häneen kohdistuvasta rasismista voidaan puhua vielä kahden kesken. Ylipäänsä on hyvä tarjota mahdollisuutta kahdenkeskiseen keskusteluun.

On hyvä muistaa, että vaikka paikalla ei olisi yhtään mahdollista rasismien kohdetta, tulee rasismiin aina puuttua. Rasismista puhuminen antaa tilaa rasismien kokemusten käsittelyyn ja viestittää kaikille nuorille, että rasismiin puututaan ja tulee aina puuttua, eikä siitä selviytyminen ja sen vastustaminen ole vain rasismia kokeneen tehtävä. Rasismien ilmenemistä ei tule hyssyttellä, sillä se ei poistu itsestään.⁷⁹

i Puuttumisen kohteena on koko yhteisö, ei loukkaaja ja loukattu erityisesti.

Älä aseta loukattua uhriksi jalustalle.

Nuoren *etniseen* tai kulttuuriseen taustaan kiinnittyvä rasismi korostaa nuoren erilaisuutta ja eriarvoisuutta.

Älä aseta loukattua nuorta kertomaan kaikille omasta taustastaan.

Tavoitteena on, että lopulta nuoret puuttuvat tilanteisiin itse ja asettuvat rasismia kokevan puolelle.⁸⁰

Miksi rasismia tulee käsitellä koko sitä esille tuovan ryhmän kanssa?
Miksi rasismiin puuttuminen on kaikkien vastuulla?
Miten luoda ilmapiiri, jossa nuoret itse puuttuvat rasismiin?

Miten ohjata nuorta eteenpäin?

JOS NUORI KERTOO kokemastaan rasismista, on tärkeää, että aikuinen asettuu nuoren puolelle, antaa aikaa ja tilaa nuorelle kertoa kokemuksestaan, ottaa nuoren puheet vakavasti, kuuntelee ja kertoo, että välittää. Nuorelle tulee kertoa, ettei hänessä ole vikaa, vaan että loukkaaja on toiminut väärin. On tärkeää, että nuoren kanssa löydetään sopiva tapa ratkaista asia. Nettikeskusteluissa tuodaan esille usein rasismien kokemista koulussa. Näissä tilanteissa nuori tulisi ohjeistaa kertomaan kokemuksistaan mahdollisimman pikaisesti opettajalle, rehtorille, kuraattorille tai muulle luotettavalle aikuiselle, kuten omalle vanhemmalle. Kertominen ei varmasti ole helppoa ja on tärkeää antaa neuvoja esimerkiksi luokkatoverin pyytämisestä mukaan.

Verkossa huomaamastaan tai kohtaamastaan rasismista nuorta tulee ohjata ilmoittamaan asiasta verkkopalvelun ylläpitäjälle, verkon vinkkipalveluun (www.poliisi.fi/nettivinkki) tai tarvittaessa lähimmälle poliisiasemalle. Näissä tilanteissa nuorelle olisi hyvä saada aikuisen tai kaverin apu ja tuki. Jos mahdollista, verkossa tehty rasistinen hyökkäys tulisi taltioida tietokoneelle ottamalla kuvakaappaus tai tallentamalla tietoja tekstitiedostoon. Tärkeitä tietoja ovat ajankohta, tekijä sekä muut mahdolliset yksityiskohdat. Tarvittaessa voi myös ohjata ottamaan yhteyttä vähemmistövaltuutettuun, joka antaa toimintaohjeita. Jos tilanne uhkaa terveyttä tai henkeä tai vaatii muuten välitöntä poliisin apua, tulee soittaa yleiseen hätänumeroon 112.

Rasismien kokemusten käsittelyä: Vertaistuellisia keskusteluja verkossa

VAIKEISTA TILANTEISTA, kuten rasismien kokemuksista, saatetaan keskustella netissä avoimemmin kuin kasvokkain kohtaamisessa. Netti ei kuitenkaan ole oikotie rasismien kokemusten käsittelyssä: myös netissä on haasteellista luoda turvallinen ja luottamuksellinen ympäristö omien kokemusten käsittelyyn. Ensiaskel on, että yhteisössä puututaan rasismiin, sillä siten on myös helpompi halutessaan kertoa omista henkilökohtaisista rasismien kokemuksistaan.

Vertaistuki on hyvä väline rasismia kokeneiden nuorten tukemisessa. Rasisminvastaisen NoRa-hankkeen vertais-pilottikeskusteluissa nuoret kertoivat omakohtaisista rasismien kokemuksistaan ja halusivat myös kuulla muiden kokemuksia.

Ryhmässä, jossa muilla oli samankaltaisia kokemuksia, oli sopiva ja luottamuksellinen ilmapiiri omien rasismikokemusten peilaamiseen ja käsittelyyn. Pelkästään rasismien kokemuksiin tarkoitetut teema-chatit eivät kuitenkaan tavoittaneet nuoria laajasti, vaan paikalla oli vain kourallinen keskustelijoita. Kyse saattaa olla siitä, että pelkästään rasismien kokemuksiin keskittyvä keskustelu ei välttämättä houkuttele osallistujia. Saattaa olla, että rasismien kokemuksia olisi hyvä käsitellä muun toiminnan ohessa ja ehdottomasti ryhmässä, joka on yhdessä keskenään useamman kerran, ei vain satunnaisesti. Keskustelut rakentuvat ensisijaisesti luottamukselle.

Reaaliaikaiset rasisminvastaiset teemakeskustelut (kts. Osa 3, Teemallat verkossa) ovat tavoittaneet myös nuoria, joilla on omakohtaisia rasismien ja syrjinnän kokemuksia.

Kaikkea rasismia kokeneiden vertaistukitoimintaa ei voi rajata tarkasti omaan lokeroonsa; joillekin rasismia kokeneille nuorille voi olla erityisen tärkeää saada tuki ja palaute muilta nuorilta, joilla ei välttämättä ole omakohtaisia kokemuksia rasismista. Tämä tukee myös ajatusta siitä, että rasismien vastustaminen on kaikkien vastuulla, ei vain sitä kokevien.

”Aina otetaan esiin rasismikortti”⁸¹

JOKUT nuorten kanssa työskentelevät ovat kokeneet ongelmalliseksi niin sanotun rasismikortin: nuoret syyttävät esimerkiksi jostain kielletystä puuhasta huomauttanutta työntekijää rasistiksi. Miten ammattilaisen tulee reagoida tällaiseen tilanteeseen? Nuori saattaa jopa käyttää rasistiksi leimaamista joissakin tilanteissa hyväkseen tarkoituksella. Syytös voi tuntua aikuisesta pahalta, ja siitä on erittäin tärkeää keskustella nuoren kanssa, sillä vaikka tilanteella ei olisi mitään tekemistä rasismien kanssa, nuori on saattanut kokea rasismia aikaisemmin ja siten herkistyä epäoikeudenmukaisilta vaikuttaville tilanteille. Nuori saattaa myös haluta haastaa ja testata aikuista. Syytöstä ei voi kiistää käsittelemättä asiaa.

Nuoren on tärkeää ymmärtää, että ammattilainen arvostelee ainoastaan hänen tekoaan, ei häntä ihmisenä. Nuorisotoiminnan pelisääntöjen tulee perustua yhdenvertaiseen kohteluun. Lisäksi toiminnan perusteluita tulee voida avata, kuten miksi joku teko on kielletty. Rasistisyytökseen voi reagoida myös keskustelemalla nuoren kanssa siitä, mitä rasismi tarkoittaa. Toisaalta, entä jos nuori onkin oikeassa siinä, että aikuinen on toiminut rasistisesti? Aikuinen voi myös reflektoida omaa käytöstään: ”En halua olla rasisti, mutta oliko tekoni mielestäsi epäoikeudenmukainen?”

Miksi ”rasismikorttia” käytetään?
Miksi nuoren rasistisyytös herättää aikuisen tunteita?
Miksi on tärkeää keskustella rasistisyytöksen esittäneen nuoren kanssa?

EN MÄ
MITÄÄN
MEINANNU.
KYLÄ SE HIIRI
NYT VAAN ON
PINKKI!

Sanoilla on väliä

Kieli on vaikutusvaltaista, koska sillä on kyky luokitella ja nimetä asioita, ilmiöitä ja ihmisiä. Kielellä on määrittelyvaltaa, jota voimme käyttää, muokata tai vastustaa. Mitkään sanavalinnat eivät ole neutraaleja, vaan niillä on merkitystä.⁸² Lasten ja nuorten kannalta ei ole yhdentekevää, millaista kieltä julkisessa keskustelussa käytetään esimerkiksi maahanmuutosta tai *etnisyydestä* puhuttaessa. Nuoret omaksuvat helposti esimerkiksi ”maahanmuuttokriitikoiden” käyttämät ilmaukset, kuten ”roturealismi” (kts. Osa 2, ”En ole rasisti, olen roturealisti”), ja käyttävät niitä ymmärtämättä käsitteen koko sisältöä ja painolastia. Tähän törmätessään aikuisen olisikin osattava kyseenalaistaa: ymmärtääkö nuori todella, mitä hänen käyttämänsä ilmaukset tarkoittavat?

Tässä osassa käsitellään rasistisiin vitseihin puuttumisen ongelmia ja haasteita. Lisäksi pohditaan, miksi n-sanasta haluttaisiin edelleen pitää tiukasti kiinni. Lopuksi tarkastellaan, missä menee sananvapauden raja ja mitä vihapuhe on.

”Hei, se oli vain läppä!”

OLIKO SE VAIN LÄPPÄÄ? Nuoret, ja itse asiassa myös aikuiset, eivät usein myönnä käyttäytyneensä tai puhuneensa rasistisesti, vaan kuittaavat sen vitsailuna. Esimerkiksi rasististen vitsien kertominen on tyypillisesti tällaista puuhaa: vitsejä ei mielletä rasismiksi, ja niihin puuttuvaa solvataan helposti tiukka-pipoksi tai huumorintajuttomaksi. Vitsien taustalla on kuitenkin rasistinen arvomaailma, jota humorististenkin juttujen kertonta pönkittää. Stereotyyppioita vahvistavat tai ihmistä alentavat vitsit tuottavat ja perustelevat osaltaan eri ryhmien eriarvoisuutta ja eriarvoista kohtelua ja loukkaavat vitsien kohteena olevia ihmisiä⁸³. Vaikka vitsillä ei tarkoittaisi loukata, se loukkaa silti.

Nuorisotyössä ja -toiminnassa tulee sitoutua nollatoleranssiin ja puuttua kaikkeen rasistiseen puheeseen. Aina ei ole helppoa sanoa, onko vitsi, sketsisarja tai mainos rasistinen vai ei. Silloin nuoren kanssa on hyvä käydä keskustelua rajanvedosta ja eri ihmisten näkökulmista: Miten kukin kokee vitsin? Mille vitseille kaikki voivat nauraa? Onko sillä väliä, kuka vitsin kertoo? Onko asioita, joille ei saisi nauraa? Miksi jollakulla on tarve kertoa rasistisia vitsejä? Millaisia ajatuksia vitsit vahvistavat kohteistaan?

KULTTUURISILLE stereotyyppioille voi olla helppo nauraa silloin, kun niistä tunnistaa omat ennakkoluulonsa. On hyvä kuitenkin erottaa ennakkoluulot ja stereotypia todellisuudesta – kaikki suomalaiset eivät ryyppää ja sauno. Huumori voi olla vapauttava tapa käsitellä kipeitäkin asioita, mutta sillä on väliä, kuka nauraa ja kenelle. Vitsi on rasistinen, jos joku ihmisryhmä esitetään alempiarvoisena tai epäinhimillistetään. Jos tämänkaltaisiin rasistisiin vitseihin tai heittoihin ei puututa ja niistä ei keskustella, hiljaisuus viestii hyväksynnästä. Myös nuorisotyöntekijän oma kollega tai tuttava voi olla se, joka kertoo rasistisia vitsejä tai käyttää sopimattomia sanoja. Kollegan tekemisiin ja sanomisiin puuttuminen vaatii rohkeutta, mutta se on tärkeä osoitus siitä, ettei rasismi ole hyväksyttävää missään tilanteessa.

Tuleeko rasistisiin vitseihin tai heittoihin puuttua jokaisella kerralla?
Miksi rasistisiin ”läppiin” kannattaa puuttua aina?
Missä menee puuttumisen raja; minkälaiset vitsit hyväksytään ja minkälaiset ei?
Olisiko rasismiin mahdollista puuttua positiivisella tavalla, käyttäen huumoria?

”Mä en tarkoita sitä n*****-sanaa loukkaavasti.”⁸⁴

LYHYESTI KÄSITELTYNÄ n-sana ei ole neutraali sana, koska se pitää sisällään ajatuksen ”roduista” (kts. Osa 2, ”En ole rasisti, olen roturealisti”). N-sana viittaa kolonialismin aikoihin, jolloin mustaihaisia ihmisiä pidettiin kauppatavarana, villeinä ja tyhminä. Sanan käyttö ylläpitää edelleen ajatusta siitä, että valkoihoidet ovat muiden ihmisten yläpuolella, ja näin sen käyttö rakentaa epätasa-arvoa ja arvojärjestystä ihmisten välille. Muun muassa näistä syistä n-sanan käyttö loukkaa mustaa väestöryhmää ja muita, joihin se kohdistetaan.

Sanan negatiivinen lataus on pakko huomioda. Haluaisitko itse, että sinua puhuteltaisiin haukkumasanalla? Verkossa törmää usein tilanteisiin, joissa n-sanan käyttöä puolustellaan. Usein sanan käyttöä perustellaan sillä, että se oli kauan sitten loukkaava sana, mutta väitetään että se ei olisi sitä enää. Sanan käytön puolustaminen tuntuu olevan monille lähes sydämen asia, etenkin niin kutsumuille maahanmuutto- ja monikulttuurisuuskritikoille. N-sanasta käydyn julkinen keskustelu ongelmana on ollut, että äänensä ovat vain harvoin saaneet kuuluviin sanalla pilkatut, ja näin puheen kohteena olevien ihmisten näkemys on jäänyt kuulematta.

Sanan käytöstä on keskusteltu viime vuosina Suomessakin niin paljon, että on hyvin vaikea kuvitella, että joku ei olisi tietoinen sanan kiistanalaisuudesta ja loukkaavuudesta. Monesti n-sanalla kutsutut lapset ja nuoret ovat hyvin tietoisia sanan liittyvistä kielteisistä merkityksistä ja kokevat huutelun hyvin loukkaavaksi.

Kuuleeko n-sanaa nykypäivänä?

Miksi jotkut haluavat vielä pitää kiinni n-sanasta?

Miten n-sanan käytön loukkaavuus perustellaan sitä käyttäneelle?

Miten suhtautua tummaihoisten nimittäessä n-sanalla toisiaan?

Mitä on vihapuhe?

EUROOPAN NEUVOSTO on määritellyt vihapuheeksi kaiken sellaisen ilmaisun, ”jolla levitetään, yllytetään, edistetään tai oikeutetaan rotuviha, muukalaisviha, antisemitismi tai muunlainen viha, joka perustuu suvaitsemattomuuteen.”⁸⁵ Vihapuhetta ei ole määritelty Suomen lainsäädännössä ja mediassa vihapuhetta käytetään tarkoittamaan hyvin montaa asiaa. Määrittelemättömyys ei kuitenkaan tarkoita, ettei vihapuheeseen voisi tarttua tai puuttua, varsinkin kun vihapuhe on usein silkkaa rasismia. Vihapuhe on netti-aikakaudelle ominaista: keskustelupalstoilla ja blogeissa saatetaan julistaa avoimesti vihaa jotain ihmisryhmää kohtaan. Netissä vihakirjoitukset saavat laajan yleisön ja tekstit voivat levitä laajasti. Kuvatunlaista vihapuhetta on esimerkiksi toteamus ”*kaikki muslimimiehet ovat terroristieja*”.

Vihapuhe kohdistuu usein ryhmään, johon muutenkin kohdistuu rasismia, esimerkiksi jonkun etnisen *vähemmistön* jäseniin tai *pakolaisiin*. Nykyään myös esimerkiksi rasismia vastaan puhuvat saattavat saada osakseen vihapuheita tai muunlaista häirintää. Ilmaisujen luokittelu vihapuheeksi voi joskus olla vaikeaa, sillä kaikki vihapuhe ei ole tunteikasta vihaa, vaan se voi olla kätkeytyä kannottoihin, jotka ensin näyttävät järkiperaisiltä.

Oikeuttaako viha tekoja? Voidaan nähdä, että netin vihapuheilla ja politiikkojen hyökkäävillä kannanotoilla on selkeitä yhteyksiä toisiinsa: ne luovat pohjaa sille, että esimerkiksi romanien vastaisia puheita pidetään hyväksyttävänä toimintana. Toisin sanoen vihapuhe voi rohkaista tai edeltää rikoksia, eli esimerkiksi nettikirjoituksilla voi olla väkivaltaa tukeva ja kannustava vaikutus.

Hyökkävään vihapuheeseen pystytään joskus puuttumaan lainsäädännöllä (kts. Osa 5, Sananvapaus ja sitä rajoittavaa lainsäädäntöä). On kuitenkin hyvä huomioida, että lainsäädäntö ei yksistään riitä, vaan vihapuheeseen pitää puuttua myös muilla keinoilla, kuten rasisminvastaisella toiminnalla.

Miten erottaa esimerkiksi maahanmuuttopolitiikkaan liittynyt kannanotto vihapuheesta?

Miksi vihapuheesta alettiin puhua etenkin Norjan terroritekojen jälkeen?

Missä esiintyy vihapuhetta?

Miten rasistisesta puheesta ja kirjoittelusta tulee hyväksyttyä?

Sananvapaus ja sitä rajoittavaa lainsäädäntöä

IHMISEN yksi tärkeimmistä ihmisoikeuksista on sananvapaus, eli jokaisella on oikeus ilmaista ja vastaanottaa erilaisia tietoja, mielipiteitä ja viestejä kenenkään ennalta estämättä. Sananvapaus on turvattu Suomen perustuslaissa⁸⁶ ja muun muassa Euroopan ihmisoikeussopimuksessa⁸⁷.

Sananvapauteen liittyy lisäksi rajoituksia, jotka koskevat myös verkossa tapahtuvaa viestintää. Sananvapautta on rajoitettu lainsäädännössä niin, että ihmisarvoa loukkaavien, kansanryhmää vastaan kiihottavien tai kunniaa loukkaavien ilmaisujen käyttäminen ei kuulu sananvapauden piiriin.⁸⁸ Rasististen tai muutoin epäasiallisten ilmausten osalta on jokaisessa tilanteessa punnittava, onko ilmaisun käyttäminen sananvapauden piiriin kuuluvaa, vai täyttääkö se rikoksen tunnusmerkistön esimerkiksi kiihottamisen kansanryhmää vastaan.

Missä menee sananvapauden raja?

Saako verkossa puhua mitä vain?

Onko verkossa erilaiset sananvapauden rajat kuin muualla?

● **Kiihottaminen kansanryhmää vastaan.**

1 Sananvapautta rajoittaa muun muassa rikoslain säännös kiihottamisesta kansanryhmää vastaan. Rikoslain 11 luvun 10 §:ssä säädetään että se, ”joka asettaa yleisön saataville tai muutoin yleisön keskuuteen levittää tai pitää yleisön saatavilla tiedon, mielipiteen tai muun viestin, jossa uhataan, panetellaan tai solvataan jotakin ryhmää rodun, ihonvärin, syntyperän, kansallisen tai etnisen alkuperän, uskonnon tai vakaumuksen, seksuaalisen suuntautumisen tai vammaisuuden perusteella taikka niihin rinnastettavalla muulla perusteella, on tuomittava kiihottamisesta kansanryhmää vastaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi”.⁸⁹

Esimerkiksi eräs netinkäyttäjä tuomittiin kiihottamisesta kansanryhmää vastaan sakkoon, kun hän oli sivustollaan levittänyt julkisesti lausuntoja tai muita tiedonantoja, joissa paneteltiin ja solvattiin mm. *maahanmuuttajia, turvapaikanhakijoita, afrikkalaisia ja romaniväestöön* kuuluvia ihmisiä. Tekijä oli lausunnoissaan muun muassa esittänyt, että näihin kansanryhmiin kuuluvat ihmiset ovat vaa-

rallisia, koska he ovat luonteeltaan väkivaltaisista ja koska he syyllistyvät rikoksiin niin usein. Lausunnot olivat näitä ryhmiä panettelevia ja solvaavia, koska niissä vahvasti yleistäen kuvattiin kokonaiset kansanryhmät muun muassa rikollisina ja loisina.⁹⁰

● **Kunnianloukkaus.** Sananvapautta on rajoitettu rikoslaissa säätämällä myös kunnianloukkaus rangaistavaksi teoksi. Kyseisessä oikeussäännöksessä on säädetty rangaistavaksi ”valheellisen tiedon tai vihjauksen esittäminen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle tai häneen kohdistuvaa halveksuntaa”. Kunnianloukkaustapauksessa loukatun henkilön on itse otettava yhteyttä poliisiin ja pyydettävä asian tutkimista.⁹¹

Joissain tapauksissa esimerkiksi ilmausten ”ryssä” ja ”neekeri” käyttäminen on katsottu täyttävän kunnianloukkausrikoksen tunnusmerkistön. Luokanopettaja tuomittiin kunnianloukkauksesta sakkoon, kun hän oli nimitellyt 14-vuotiasta karibialais-suomalaista syntyperää olevaa tyttöä ”neekeriksi”.⁹²

Käsitteitä

● Etnisyys

I Etnisyys on jokaisen ihmisen kantama piirre, johon vaikuttavat muun muassa syntyperä, kieli, nimi, sukulaisuus, asuinalue, tapakulttuuri, taloudelliset siteet, uskonto ja taide. Mikään näistä piirteistä ei yksinään luo etnisyyttä. Merkittäväksi nousee ryhmän jäsenen itsensä kokema, subjektiivinen etninen identiteetti.

● Integraatio

I Integraatiolla tarkoitetaan kotoutumista, jossa vahvistetaan yhteiskunnan jäseneksi tulemistä tukemalla samalla omaa tai koko perheen kulttuuritaustaa. Tällöin pyritään sekä säilyttämään omia kulttuuripiirteitä (kieli, kulttuuri, uskonto) että pitämään yhteyksiä muihin kulttuuriryhmiin. Integraatiolla ei tarkoiteta assimilaatiota eli sulautumista, joka merkitsee oman kulttuurin hylkäämistä ja enemmistökulttuurin omaksumista sen tilalle. Integraatiopyrkimys on vastakkainen myös eristäytymiselle ainoastaan oman kulttuuriryhmän keskuuteen tai marginalisaatiolle, jossa jäädään ulos niin valtakulttuurista kuin omasta kulttuurista.⁹⁴

● Pakolainen

I Pakolainen on henkilö, joka on kotimaansa ulkopuolella ja jolla on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta.

Kiintiöpakolainen on henkilö, jonka Suomi on vastaanottanut vuosittaisen pakolaiskiintiön puitteissa (resettlement programme).

● Maahanmuuttaja

I Maahanmuuttaja Suomessa on jonkin toisen maan kansalainen tai kansalaisuutta vailla oleva henkilö, joka on muuttanut Suomeen asumaan. Maahanmuuttaja on yleiskäsite, jota käytetään kuvaamaan kaikkia maahan muuttaneita henkilöitä, kuten pakolaisia, turvapaikanhakijoita, siirtolaisia ja paluumuuttajia.

● Monikulttuurinen nuori

I Monikulttuurinen nuori on kasvanut useamman kuin yhden kulttuurin vaikutuspiirissä. Hän on itse maahanmuuttaja tai hänen vanhemmistaan toinen tai molemmat ovat maahanmuuttajia. Nuori voi myös olla adoptoitu ulkomailta, saanut kaksoiskansalaisuuden tai elänyt pitkään ulkomailla ja asuu nyt monikulttuurisessa perheessä. Tällä määritelmällä viitataan etnisiin vähemmistöihin kuuluviin nuoriin sekä mm. laajemmin monikulttuurisissa perheissä asuviin nuoriin.⁹⁵

● Monikulttuurisuus

I Monikulttuurisuudella tarkoitetaan erilaisia kulttuurisia ja kielellisiä taustoja edustavien ryhmien tasa-arvoista rinnakkaiseloa. Viime aikoina ovat yleistyneet myös käsitteet ”monimuotoisuus” ja ”moniarvoisuus”, jotka viittaavat ihmisten erilaisuuden huomioimiseen laajemmin. Monikulttuurisuus- ja moniarvoisuusajattelun lähtökoh-

ta on, että vaikka ihmiset ovat erilaisia, he ovat yhdenvertaisia keskenään.

● Turvapaikanhakija

1 Turvapaikanhakija on henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta.

● Valtaväestö

1 Valtaväestöllä viitataan esimerkiksi etniseen tai kielelliseen enemmistöön. Sillä korvataan usein viittaukset ”suomalaisiin”, koska suomalaisuus voidaan määritellä niin monella tavalla, esimerkiksi painottamalla kulttuuritaustaa, verenperimää tai kansalaisuutta.

● Vähemmistö

1 Vähemmistö muodostaa lukumääräisen vähemmistön verrattuna valtaväestöön tai suurempiin kansallisiin ryhmiin, ei ole määrävissä tai lukumääräisesti hallitsevassa asemassa ja osoittaa haluavansa säilyä omaleimaisena ryhmänä.

● Yhdenvertaisuus

1 Yhdenvertaisuus on ihmisten tasaveroista kohtelua kansalaisuudesta, etnisestä alkuperästä, seksuaalisesta suuntautumisesta, iästä, sukupuolesta, vammasta tai muista yksittäiseen henkilöön liittyvistä piirteistä huolimatta. Yksinkertaisimmillaan yhdenvertaisuus on erilaisuuden hyväksymistä ja toisen ihmisen kunnioittamista sellaisena kuin hän on. Ihmisillä tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua, kehittyä ja saada palveluita.

Viitteet

- 1 MERIKIVI ym. 2011.
- 2 Esim. HARINEN ym. 2009; PERHO 2010; SOUTO 2011.

Johdanto

- 3 Nuorisolaki 27.1.2006/72, 1. §.
- 4 PERHO, 2010.
- 5 PERHO, 2010.
- 6 SOUTO, 2011, 199.
- 7 PERHO, 2010.
- 8 HONKATUKIA & SUURPÄÄ, 2007, 203.
- 9 KIVIJÄRVI, 2011.
- 10 Esim. HARINEN ym., 2009; PERHO, 2010; SOUTO, 2011.
- 11 HONKASALO ym., 2007.
- 12 SUURPÄÄ, 2011.
- 13 SUURPÄÄ, 2011.
- 14 Esim. SOUTO, 2011.

Osa 1

- 15 KOPONEN, 2010, 13.
- 16 PERHO, 2011, epilogi.
- 17 JOKISALO, 2010, 96.
- 18 LÖYTTY, 2008, 115.
- 19 KUPIAINEN, 2003, 253.
- 20 MARTIKAINEN, 2011, 13.
- 21 LEPOLA, 2009.
- 22 Pakolaisapu.fi
- 23 LÖYTTY, 2008, 126.
- 24 JOKISALO, 2010, 95–96.
- 25 PITKÄNEN, 2003, 268–269; Kotouttamislaki 1.9.2011.
- 26 LÖYTTY, 2008, 185–195.
- 27 JOKISALO 2010, 7–21.
- 28 RASTAS, 2007, 100.
- 29 JOKISALO, 2010, 103–104.
- 30 HS 18.10.2011.
- 31 LÖTJÖNEN, 2011.
- 32 MARTIKAINEN, 2011, 77–84.
- 33 Lisätietoja: www.keks.fi/elavakirjasto ja www.verke.org
- 34 Lisätietoja: www.mod.evl.fi

Osa 2

- 35 PUURONEN, 2011, 61–62.
- 36 JOKISALO, 2010, 7.
- 37 Esim. RASTAS, 2007; SOUTO, 2011.
- 38 KIVIJÄRVI & HONKASALO, 2011, 258.
- 39 SOUTO, 2011.
- 40 HONKASALO & KIVIJÄRVI, 2011.
- 41 RASTAS, 2005, 76.
- 42 PUURONEN, 2001; 2011
- 43 PASTAS, 2007, 17.
- 44 PUURONEN, 2011, 57.
- 45 PERHO, 2010, 80.
- 46 Esim. PUURONEN, 2011; RASTAS, 2007.
- 47 Esim. RASTAS, 2007; SOUTO, 2011.
- 48 KIVIJÄRVI & HONKASALO, 2011, 264.
- 49 Esim. RASTAS, 2007; KANKKUNEN ym., 2010.
- 50 Katso: <http://www.youtube.com/user/stateimentKILPAILU>
- 51 PELTOVUORI & KOSKENSUU, 2010; www.keks.fi/aar

Osa 3

52 **SAFAR**, 2009.

53 **PERHO**, 2010, 60.

54 **PERHO**, 2011, 47–51.

55 **PUURONEN**,
2001,43-45;

SAFAR, 2009.

56 **DANIELS**, 2009, 188.

57 **PEKKINEN**, 2002, 189.

58 Lisätietoja:
<http://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiat/he+317/2010>

59 Lisätietoja:
www.vahemmistovaltuuttettu.fi

60 **SAFAR**, 2009.

61 **PERHO**, 2010.

62 **PERHO**, 2010.

63 Näissä neuvoissa lähteenä käytetty mm.

Mut-ABC für
Zivilcourage, 2008.

64 **JOKISALO**, 2010, s.103

65 **SUURPÄÄ**, 2011

66 Esim. **SOUTO**, 2011;

RASTAS 2007;

HONKASALO,

SUURPÄÄ & SOUTO,

KANKKUNEN ym. 2010.

Osa 4

67 **RAIJOS**, 2011.

68 Esim. **RASTAS**, 2007;
SOUTO 2011.

69 Esim. **RASTAS**, 2007;
SOUTO 2011.

70 **RASTAS**, 2007.

71 Esim. **JUNKALA**

& TAWAH, 2009.

72 **SAM & BERRY**, 2009,
197–199.

73 Esim. **RASTAS**, 2007;
ROUTO 2011.

74 YK:n lapsen oikeuksien
sopimus, 1989.

75 **KIVIJÄRVI &**
HONKASALO, 2010, 264.

76 **RASTAS**, 2007.

77 **RAIJOS**, 2011.

78 **SOUTO**, 2011, 156.

79 Esim. **SOUTO**, 2011;
PERHO, 2010.

80 **KIVIJÄRVI**, 2011;
Kommentti.fi.

81 **HONKASALO**

& KIVIJÄRVI, 2011;

82 **PIETIKÄINEN**, 2009.

83 **PUURONEN**,

2010, 41.

84 **RASTAS**, 2005.

Osa 5

85 Euroopan

neuvoston
ministerikomitea.

86 Perustuslaki 11.6.
¹⁹⁹⁹/₃₁, 12. §.

87 Euroopan
ihmisoikeussopimus

1999, 10. artikla.

88 **HALLBERG** ym.,

1999, 387–401.

89 Rikoslaki 11:10.

13.5.²⁰¹¹/₅₁₁.
90 Rikoslaki 11:10 §,
Tuusulan käräjäoikeuden

tuomio 14.1.2008.

91 Rikoslaki 24:9 9.6

²⁰⁰⁰/₅₃₁.

92 Rikoslaki24:9 §

Itä-Suomen hovioikeuden
tuomio, lokakuu 1998.

93 Kts. www.ahaa-avaimia.fi;
www.ihmisoikeusliitto.fi

94 Nuorisoasiainkeskus,
Monikulttuurisuusstrate-
gia, 2009, 5.

95 Nuorisoasiainkeskus,
Monikulttuurisuusstrate-
gia, 2009, 5.

Lähteet

DANIELS, J. (2009). *Cyber Racism: White Supremacy Online and the New Attack on Civil Rights*. Lanham, MD. Rowman & Littlefield.

HALLBERG, P. & KARAPUU, H. & SCHEININ, M. & TUORI, K. & VILJANEN, V-P. (1999).

Oikeuden perusteokset: Perusoikeudet. Helsinki, WS-OY Lakitieto.

HARINEN, P. & HONKASALO, V. & SOUTO, A.-M. & SUURPÄÄ, L. (toim.) (2009). *Ovet au-ki! Monikulttuuriset nuoret,*

vapaa-aika ja kansalais-toimintaan osallistuminen. Helsinki, Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.

HELSINGIN SANOMAT (18.10.2011). *Supo ei usko Suomen enää välttävän terrorismin uhalta*. www.hs.fi/kotimaa (viitattu 7.11.2011).

HONKASALO, V. & HARINEN, P. & ANTTILA, R. (2007). *Yhdessä vai yksin erilaisina? Monikulttuuristen nuorten arkea, ajatuksia ja ajankäyttöä*. www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisu-ja/erilaisina.pdf (viitattu 7.11.2011).

Helsinki, Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto. Verkkojulkaisuja.

HONKASALO, V. & SOUTO, A.-M., & SUURPÄÄ, L. (2007). *Mikä tekee nuorisotyöstä monikulttuurisen? Kokemuksia, käytäntöjä ja haasteita 10 suurimmassa kunnassa*. Helsinki, Nuorisotutkimusverkosto.

HONKATUKIA, P. & SUURPÄÄ, L. (2007). *Nuorten miesten monikulttuurinen elämäntyyli ja rikollisuus*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Nuorisotut-

kimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

JOKISALO, J. & SIMOLA, R. (2010). *Kulttuurisia kohtaamisia*. Helsinki, Like.

JUNKALA, P. & TAWATH, S. (2009). *Enemmän samanlaisia kuin erilaisia. Romanilasten ja -nuorten hyvinvointi ja heidän oikeuksiensa toteutuminen Suomessa*. Lapsiasianvaltuutetun toimiston julkaisu 2:2009, Jyväskylän yliopistopaino.

KANKKUNEN, P. & HARINEN, P. & NIVALA, E. & TAPIO, M. (2010). *Kuka ei kuulu joukkoon? Lasten ja nuorten koke-*

ma syrjintä Suomessa. Siisäasiainministeriön julkaisu ³⁶/₂₀₁₀. Lapsiasianvaltuutetun toimiston julkaisu ja 2009:2.

KIVIJÄRVI, A. (22.6.2011). *Nuoret ja yhteisöllinen raisminvastaisuus*. Blogikirjoitus. www.kommentti.fi

fi/sarja/miten-voin-vas-
tustaa-rasismia-käytännös-
sä (viitattu 7.11.2011). Kom-
mentti.fi.

**KIVIJÄRVI, A. &
HONKASALO V.** (2010).
*Monikulttuuristen nuorten
ja nuorisotyöntekijöiden
tulkintoja rasismista.* Teok-
sessa Haikkola, L. & Marti-
kainen, T. (toim.): *Maahan-
muutto ja sukupolvet.* sks.
257–273.

KOPONEN, R.-L. (2010).
*Yksi ohimenevä kohtaami-
nen koulun arjessa.* Teok-
sessa Sotkasiira, T. & Ha-
rinen, P. & Ronkainen, J.
(toim.): *Meille saa tulla.*
Tampereen yliopistopai-
no. 13–14.

Laki kotoutumisen edistä-
misestä 1.9.2011.

KUPIAINEN, J. (2003).
Mikä monikulttuurisuus?
Teoksessa Simola, R. &
Heikkinen, K. (toim.): *Mo-
nenkirjava rasismi.* Joen-
suu University Press. 244–
258.

LEPOLA, O. (2009). *Hu-
manitääriin maahan-
muutto ja auttamisen etiik-
ka.* Kirjoitus. www.puhetta-
maahanmuutosta.fi/nain-
ko_hyysataan/-_humani-
taarinen_maahanmuutto_
ja_auttamisen_etiikka (vii-
tattu 7.11.2011). Puhetta-
maahanmuutosta.fi.

LÖTJÖNEN, U. (19.9.2011).
Usko Euroopassa. www.
kirkkojakaupunki.fi/uuti-
set/usko-euroopassa (vii-
tattu 7.11.2011). Kirkko &
Kaupunki.

LÖYTTY, O. (2008). *Mal-
tillinen hutu ja muita kirjoj-
tuksia kulttuurien kohtaa-
misesta.* Helsinki, Kustan-
nusyhtiö Teos.
Mut-ABC für Zivilcoura-
ge (2008). *Ein Handbuch
gegen Rechtsextremismus.
Von Schülern für Schüler.*
Edition Hamouda, Leipzig.
226–227.

MARTIKAINEN, T. (2011).
Suomi Remix. Helsinki. Li-
ke Kustannus Oy.

**MERIKIVI, J. &
TIMONEN, P. &
TUUTILA, L.** (toim.)
(2011). *Sähköä ilmassa: nä-
kökulmia verkkoperustai-
seen nuorisotyöhön.* Hel-
sinki, Nuorisotutkimusver-
kosto.
Nuorisoasiainkeskus
(2009). *Helsingin kaupun-
gin nuorisoasiainkeskuksen
monikulttuurisuusstrategia
2009–2012.*
www.hel.fi (viitattu
7.11.2011).

Nuorisolaki 27.1.2006/72.
Pakolaisapu ry. (2011). Tie-
topankki. Http://www.
pakolaisapu.fi/tietopank-
ki/kuka_on_pakolainen
(viitattu 7.11.2011).

**PELTOVUORI, K. &
KOSKENSUU, J.** (2010).
*Art Against Racism: Taid-
e rasisminvastaisen nuoriso-
työn välineenä.* Opinnäyte-
työ. Nurmijärvi. Humanis-
tinen ammattikorkeakoulu.
PEKKINEN, A.-M.
(2002). *Viesti valkoises-*

*ta vallasta välittyy verkos-
sa.* Teoksessa Raittila, P.
(toim.): *Etnisyys ja rasis-
mi journalismissa.* Suomen
Journalistiliitto ja Tampere
University Press.

PERHO, S. (2010). *Rasis-
tisuus nuorten yhteisöissä.*
Tutkimus vuosituhannen
vaihteen Joensuusta. Jul-
kaisuja 103. Helsinki, Nuo-
risotutkimusseura/Nuori-
sotutkimusverkosto.

**PERHO, S. & SOTO
GODOY, M.** (2009). *Rasis-
mi haasteena nuorisotyöl-
le verkossakin.* Teoksessa
Harinen, P. & Honkasalo, V.
& Souto, A.-M. & Suurpää,
L. (toim.): *Ovet auki! Moni-
kulttuuriset nuoret, vapaa-
aika ja kansalaistoimintaan
osallistuminen.* Helsinki,
Nuorisotutkimusverkos-
to/Nuorisotutkimusseu-
ra. 132–137.

PIETIKÄINEN, S. (2009).
Miksi sanoilla on väliä? Ar-
tikkeli. www.puhettamaa-
hanmuutosta.fi/hankalat_

sanat/-_miksi_sanoilla_
on_valia (viitattu 7.11.2011).
Puhettamaahanmuutos-
ta.fi.

PITKÄNEN, P. 2003. *Eri-
laisia mutta samanarvoi-
sia. Kohti toimivaa moni-
kulttuurisuutta.* Teoksessa
Simola, R. & Heikkinen, K.
(toim.): *Monenkirjava ra-
sismi.* Joensuu University
Press Oy.

Perustuslaki 11.6.1999/731.
PUURONEN, V. (2001).
*Skinit maailmalla ja Joen-
suussa.* Teoksessa Puuro-
nen, V. (toim.): *Valkoisen
vallan lähettillät – rasismien
vallen lähettillät – rasismien*

arkea ja arjen rasismi. Tam-
pere, Vastapaino. 40–45.
PUURONEN, V. (2010).
Rasistiset vitsit. Teokses-
sa Sotkasiira, T. & Harinen,
P. & Ronkainen, J. (toim.):
Meille saa tulla. Tampereen
yliopistopaino. 41–43.

PUURONEN, V. (2011). *Ra-
sistinen Suomi.* Helsinki:
Gaudeamus

RAIJOS, S. (2011). ”On-

*han se kauheaa, kun minua
arvostellaan ja haukutaan.*
*Etten muka kuulu sinne ja
tänne.”* Nuorten rasismien
kokemuksia IRC-Gallerias-
sa. Opinnäytetyö. Sosiaali-
työn koulutusohjelma, Lau-
rea-ammattikorkeakoulu.

RASTAS, A. (2005). *Ra-
sismi. Oppeja, asentei-
ta, toimintaa ja seurauk-
sia.* Teoksessa Rastas, A.
& Huttunen L. & Löytty O.
(toim.): *Suomalainen vie-
raskirja. Kuinka käsitellä
monikulttuurisuutta.* Tam-
pere, Vastapaino. 69–116.

RASTAS, A. (2007). *Neut-
raalisti rasistinen.* Teokses-
sa: Kuortti, J. & Lehtonen,
M. & Löytty, O. (toim.): *Ko-
lonialismin jäljet – keskus-
tat, periferiat ja Suomi.*
Helsinki, Gaudeamus.

RASTAS, A. (2007). *Rasis-
mi lasten ja nuorten arjes-
sa.* Transnationaalit juu-
ret ja monikulttuuristuva
Suomi. Tampereen yliopis-
topaino.

Rikoslaki 13.5.^{2011/511},
9.6.^{2000/531}.

SAFAR, E. (2009). ”Rakasta rotuasi” – Rasismien ja etnisen syrjinnän ilmenemismuodot verkkonuorisotiloilla IRC-Galleriassa sekä Habbossa. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

SAM, D. L. & BERRY, J. W. (2009). *Adaptation of young immigrants. The double jeopardy of acculturation*. Teoksessa Jasinskaja-Lahti, I. & Mähönen, T. A. (toim.): *Identities, Intergroup Relations and Acculturation*. Helsinki, Gaudeamus.

SOUTO, A.-M. (2011). *Arkipäivän rasismi koulussa*. Helsinki, Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.

SUURPÄÄ, L. (2011). *Maailman mahtuu - rasisminvastaisuus ja nuorisotyö*. www.cimo.fi (viitattu 7.11.2011). YK:n lapsen oikeuksien sopimus (1989).

MUTTA
ENHÄN TOKI
OLE RASISTI.
TUNNEN USEITA
VIHERNORSUJA.

r-sana

Teksti

Satu Kanninen ja Heli Markkula

Ulkoasu

Sami Valtere

Paino

Kariston Kirjapaino 2011

Paperi

Cyclus Offset 150 g/m²

Typografia

Freight Micro, Freight Text

Tukijat:

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi

Verkkonuorisotyön valtakunnallinen kehittämiskeskus

r-sana

Mitä ennakkoluulot ovat? Mitä **rasismi** on ja millaisia muotoja se saa verkossa? Mitkä ovat nuorisotoimijoille keskeisimmät haasteet rasismiin liittyen? Mitä taitoja tarvitaan rasismiin vastustamiseksi?

R-sana -kirja antaa tietoa rasismista ja siihen puuttumisesta keskittyen etenkin rasismiin vastustamisen lähtökohtiin ja käytäntöihin erityisesti verkossa.

Kirja antaa monipuolisia toimintamalleja nuorten kanssa toimiville rasisminvastaiseen toimintaan.

Erityisesti kirja on suunnattu kaikille rasisminvastaisuudesta kiinnostuneille.

Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen